

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**De Rebus Iaponicis, Indicis, Et Pervanis Epistolæ
Recentiores**

Hay, John

Antverpiae, 1605

Extractvm Ex Litteris Roma Missis Kal. Aprilis Anni 1585.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-61204](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-61204)

EXTRACTVM
EX LITTERIS ROMA
MISSIS KAL. APRILIS
ANNI 1585.

VATVOR Iaponij Legati his diebus Romā venerunt, a tribus Christianis Regibus eam ob causam in Europam missi, vt Romanum Pontificem tanquam Religionis Principem consalutarent.

Tribus annis magnam Oceani partem ementi, multisque perfuncti casibus, his tandem diebus ad Italiam appulerunt, summoque honore Pisis Florentiæ & Senis à magno Hetruriæ Duce excepti sunt. Cùm autem ad Ecclesiæ Romanæ Prouinciā accessissent, innumera peditum equitumque multitudo, honoris & officij causa, obuiam illis processit. Duas illis equitum turmas Summus Pont. ab Vrbe misit, quibus septi 22. Martij sub occasum solis, curru vndique tecto, Romam ingressi, porra Flaminea, viaque lata, ad S. Marcum, & inde ad Societatis IESV domum peruenierunt. Quo tempore longè latèque per Urbem varius increbuit rumor: Aiebant enim quidam, adesse Reges noui & ignoti orbis; alij, Antipodas Romam venisse. Quamobrem è vestigio omnium ordinum multitudo aduolauit. E curru deinde ad templum Legati adierunt, & ad maximam Aram, Christiano more Deum venerati, quod eos incolumes esse voluisset, ac terra marique summis in periculis benignè tutatus esset. Hoc Legati dum facerent, alumni Collegij Germanici duos in choros distributi, lauillimo concentu, Te Deum laudamus aliàsque preces catholico ritu decantarunt, quæ sanè res Legatis ob egregiam pietatem fuit longè iucundissima: Quamobrem eorum vnus, infirma valetudine febrique vexatus, neque sedere tamen ante finem, neque saltem consurgere aut erigi voluit. Gratiis itaque Deo piè actis, in domum Patrum ad quietem honorificè candidis cum facibus deducti sunt. Sic enim Summo Pontifici placuerat, vt pars quædam nostræ domus pulcherrimè exornata iis attribueretur, quòd Legati nollent vel hospitio ab iis disungi, a quibus

ad

ad Christiana sacra & ad Christianum orbē adducti fuissent. Nihil dico quanto apparatu quantaque humanitate fuerint a Patribus excepti; parietes ipsi profecto gestire, lætitiæque exultare videbantur. Postera die vixdum diluxerat, cum tota Vrbe frequens & ludibundus populus equis curribusque concurrere, loca omnia publica priuataque gratulationibus plausuque personare, Illustris. Cardinales in Vaticanum ad Summum Pont. festinare cœperunt. Interea Legati ornatissimo curru ad Flamineam portam deuecti, compararunt se vt in Vaticanum progredierentur. Eodem venerat ex tota Vrbe nobilissimus quisque; accesserant è Vaticano aliquot equitum turma, & cum his magna pars Heluetiæ Phalangis; Cubicularij quoque Pontificij; complures etiam Episcopi & Archiepiscopi, ac tandem integræ ferè Illustris. Cardinalium familiæ, præsertim verò ij qui galeros eorum honoris gratia deferre solēt. Legatis versicolor erat vestis, opere acupicto, ad læuam breui Machara, ad dextram Arabico pugione cincti, reliquus cultus Iaponius, nobilis quidem, sed barbarico simillimus. Pompa omnis à Porta Flaminea ad Mausolæum Augusti, inde ad Marmoream suam & fornicem B. Apollinaris processit; hinc rectà ad pontem Elium & Arcem; quam dum præterirēt, vt nubes & aër tonitruis, ita vicina omnia bellicis tormentis quatiebantur. Ad plateam Vaticanam progressos, Italicum Præsidium & Heluetia cohors, iterum bombardis, tubis, tympanisque excepit. In Regiam tandem aulam peruenerunt, vbi omnia, quæ cum Regum legatis agi consueuerunt, celeberrimo apparatu sunt acta. Eos vbi vidit Summus Pontifex, & dum complecteretur, cum multis aliis sæpè illacrymarus est. In Regiam itaque Aulam admissi, cum suo loco sterissent, primò lectæ Regum literæ, oratio deinde Regum nomine habita, ad extremum, omnibus more maiorum peractis, cum Summus Pontifex consurrexisset, Legati Pontificiæ chlamydis limbum sustentarunt; Et 25 Martij cum Summus Pontifex è Vaticano ad sacram ædem super Mineruam, stato solemnique ritu, ob Dei matris Annūtiatæ memoriam descendisset, hi Legati supremo loco adequitarūt. Quid plura? Dici non potest quanto sint in honore, quam omnium ordinum summi infimique benignitatem Dei prædicent, qui hoc tempore ad Catholicam Ecclesiam multo plures à solis ortu & occasu adducit, quàm malus Dæmon in Aquilone seduxerit. Nemo illos Iaponiorum, omnes fratrum numero habent. Senatus hodie, Populi que Romani Tribuni, salutaturi eos, & aduentum ijs gratulaturi dicuntur; quod aliis Regum Legatis nunquam factum audiui.

diui. Nec immeritò: Post conditum enim orbem, & natos homines, nulla fuit legatio, quæ studio Religionis aut Imperij Romani admiratione permota, ex tam longinquis & remotis gentibus, ad vllum Pontificem aut Imperatorem vnquam venerit. A Domino factum est istud, qui lumen est ad reuelationem gentium, & mortalium salus, vsque ad extremum terræ. Audient hæc recti, & lætabuntur, & omnis iniquitas opilabit os suum.

PETRVS GOMES RECTOR PRIMARIVS
COLLEGIORVM, QUÆ SVNT IN BŪNGI REGNO,
Alexandro Valignano Indiæ præposito Prouinciali.

IGNORO equidem, R. Pater, qua alia grati animi significatione istum propagandæ religionis feruorem prodam, quò me litteris tuis feruentissimè scriptis accendi subinde sentio, quam si feruorem istum prouocantes occasiones quæ hîc occurrunt plurimæ litteris fuero complexus, quibus excitata R. T. reditum huc maturet, vt præsentia sua ac fidei nostræ augendæ zelo Iaponiam vniuersam inflammet. De rebus quæ in Meaco ac Ximo geruntur, attingam planè nihil, Patribus nostris, quibus prouinciæ istæ obtigerunt, munus istud relinquens. Ea tantùm prosequar quæ in Bungo, cui prouinciæ me præfecisti, quotidie offeruntur. quod (vt opinor) ita succedet cõmodissimè, si ab impedimentis, quæ Christianismi progressui ab infidele nostrisque rebus parum fauente regni Principe indies injiciuntur, litterarum exordium sumpsero. Ex eo enim quòd ipse Christi legem pertinaciùs auersatur, cæteros regni proceres sui similes esse exoptat, qui ob id difficiliùs ad veritatis lumen adducuntur: quod certè non minimum est pij nostri instituti impedimentum. At Deus Opt. Max. salutari quodam salutis animarum amore ita hominum corda dirigit, vt quãto magis impij Regis duritia à suscipienda fide nostra retinètur, tanto impensus ad eam amplectendã Regis Francisci pietate accendantur. Adeò vt verè affirmare ausim, paucis exceptis qui sensu non ratione ducuntur, omnes regni incolas ad fidei Catholicæ susceptionem esse proclives. Arque ita paulatim amplissima prouincia ad Euangelicam veritatem pellicetur. Præcedenti siquidè anno octuagesimo quinto, duodecim millium animarum accessio ad Christi fidelium gregem facta fuit. Hoc autem qui nunc vertitur anno octuagesimo sexto, trium millium numerus exceditur. Postquam verò belli tempestas hæc sæuire desinet, nihil impedimento futurum speramus, quo minùs sexaginta aut septuagin-

ga ho.

ta hominum millia Ecclesiae Christi adjiciantur. Nicandonus enim, qui (vix Reuerentiae tuae probè constat) inter praecipuos Bugi Principes facilè primatum obtinet, & postquam Christo nomen dedisset, D. Paulus mutato gentilitatis nomine vocari cœpit, quadraginta hominum millia suo imperio subdita coërcet, quorum septem aut octo millia Christianorum cœtui adiuncta iam sunt, cæteris nihil auidius expectantibus quàm ut ipsi etiam reliquis associantur. Quam cum ego rem nuper mecum diligentè ponderarem, antequam Superiorum iussu aliquis ex nostris firmum illic habitaculum fixisset, Patrem Ramonem conscientia simulante monui, ut eò se infantulos saltem baptizaturus conferret: quod cum is nihil reluctatus fecisset, decem dierum decussu mille ducentis animis Ecclesiam adauxit.

Cicamoros Bugi regis minor natu filius, qui sub Pantaleonis nomine hodie celebratur, Mix provinciae sibi a patre cœcessæ administrationem suscepit, eiusque primores omnes ad Christi religionem colendam pellexit, firma spe subnixus, ut vniuersa provincia, cuius incolarum numerus est penè infinitus, Christi iugo se libens submittat.

Duo isti Principes Patrum duorum subsidium à me postulauerunt, quorum opera & ipsi in fidei arcanis magis magisque indies proficerent, ac regnorum suorum incolae ad eam arripiendam facilius conuerterentur, quam quidem ob rem vtriusque tutelae Patrem vnum ac fratrem commisi.

Sacumana provincia Regis senioris Francisci Christum tota agnoscit, ac in fidei confirmatione Patris Lagunæ ac fratris Pauli opera vitur.

Iesabella Principis mater, quam probè te nouisse scio, tantum de cordis duritie ac obstinatione remisit, ut cum filiam domi relicto rosario eodem aliquando sacram aduisset animaduertisset, id ipsi per famulam deferendum curaret, quo debitum Diuæ Virginis piarum precum pensum persolueret. Huius filiam minorem nubilem virginem cum baptismali aqua nuper expiassem, ac à matre aliquid sanæ subtilioris, cui sacras quasdam reliquias inuolueret, peteret; Regina mater recentem illi dari ob pium usum præcepit. Quin & cubiculum filiae aliquando imagines inspectura ingreditur, & quorum Diuorum effigies sint, curiosè sciscitatur. quam cum ego & Pater Viceprovincialis officij causa aduissimus, vix ab ea potuimus diuelli. Altera filiarum non procul abest à fidei lumine. cum enim morbo correpta grauius nuper laboraret; gentilitas superstitiones cum abominatione quadam respuit, ac nisi Principis fratris

fratris metu id ipsum differret, fidelibus se abrupta longiore mora adiungeret. Matris autem pedisequę non pauca Deo nostro in fidei vnitate seruiunt, quas festis Dominicisq; diebus ab opere omni abstinere ex Ecclesię mandato Regina iubet.

In vrbe Nocia Christianismus mirum in modum accreuit, in qua animarum multitudo ad septem vel octo millium numerum exurget. Extructa ibi visitur ecclesia, Vlacana ecclesię magnitudine ac pulchritudine non absimilis: ciues verò non secus ac auiũ pulli hiant ore Patrem, qui verbi diuini pabulum ministrat, expectant. Oppidum Quora gentilitatem omnino exuit: Ciotandonus enim & Agareona ad Christum conuersi, subditos omnes tanti beneficij voluerunt esse participes. Et quòd melioris sexus prolem nullam ex vxore suscepisset: Domini Pauli fratrem adoptiuo iure in filij locum sumpserunt, quem, antequam impedimentũ quicquam offerretur, sacro fontis liquore sub Petri nomine tingendum curauit. adedò vt iam Dominum Paulum & Petrũ serenissimos fratres Bungi Connexos (non infimę dignitatis is titulus est) ac Christianos habeamus.

In Tacata ditone Christiana frequentia, si rectè auguror, quadraginta millium numerum superabit.

Ozaiam urbem prudens prætereo, in qua vno ex Principibus excepto reliqua multitudo sub crucis trophæo Christianę militię nomen dedit. Crucis porrò signaculum triumphalis trophæi instar tam multis locis erectum conspicitur, vt viatores qui feruentiore deuotione flagrant, pluuia lutòque pietatem nil remorante, ex equo descendere orandi causa non rarò cogantur.

In oppido Yu, cui R. T. P. Consaluum Rebellum qui illic adhuc commoratur præfecerat, Christianitas maximum indies accipit incrementum. Nam sacram eadem Vlacano tẽplo non absimilem extruendã curarunt, ligna omnia ad structuram necessaria Christianis per eleëmolyam (vti ex Patris Gonsalui litteris accepi) subministrantibus.

Cicoges, omnes Bungi Principes opibus & dignitate præcedēs, à recta salutis via non procul aberrat: nam de errore gẽtilitio excutiendo frequenter inter ipsum & Regem patrem per litteras & legationes agitur. Cuius pię cogitationes (vti propemodũ futurum speramus) si Deus pro immensa misericordia sua promouerit, parum aberit quin vniuersum Bungi regnum sub Catholice Ecclesię alis conquiescat. Adolescens quidam annos natus plus minùs vndecim, Conuexi hoc est primę notę ac dignitatis Principis filius, Icimanda nomine, flagranti desiderio ad Christi fidem

fidem aspirat. Qui cum se Crucis imaginem secretò habere confessus esset, aliquodq; à me Christiano homine dignum mneumynum posceret, ei gratificandi causa marsupium seu bursam sericam IESV nomine intexto insignem dono dedi.

Catechumenorum frequens copia nunquam deest, in eoque exercitio tres Societatis nostræ fratres continuò occupantur, D. Pauli Cicamori subditos in Christianæ legis præceptis instituentes; qui cum ad aliam quandam imperio suo subiectam urbem proficiscetur, alios secum fratres adducet, quos nisi ex Funayend Collegio deligerem, eorumque opera in hisce prouinciis vterer, equidem tanto oneri succumberem. Quo non obstante Pater Viceprouincialis fratris Pantaleonis subsidium mihi nuper subtraxit, qui inter operarios, quibus in Christianitatis vindemia vtop, nulli diligentia ac feruore cedebat: quod quia maioris alicuius commodi causa ab eo factum est, patienter mihi ferendum existimo.

R. P. Equidè in hac Iaponia tanta animi delectatione perfruo, vt si quam triginta ferè annis peregrinationem ardentibus votis expetiui, diutius multo expetiuissem, diuturni desiderij nunquam me pœniteret. Quare vt de obtento beneficio misericordis Debonitati gratias meo nomine quàm maximas reddas, paternitatem tuam iterum atque iterum oro ac obtestor. Nam etsi linguæ peritiam adhuc nullam habeo, atque ob id concionari expedit nequeo: tamen Lusitanorum lingua coram Iaponensibus verbis subinde facio, quæ fratres deinde suo auditoribus idioma teponunt. Ex vrbe Vsûqua, 6 Non. Octob. 1586.

LVDOVICVS FROES ALEXANDRO VALIG

NANO INDIAE PRÆPOSITO PROVINCIALI.

Quoniam R. P. Gaspar Cœglius Viceprouincialis, Meaco Bungî, & Ximi prouinciarum primores sedulo comonefecit, vt propter nimiam locorum distantiam ac itinerum difficultatem, hanc in transmittendis vltro citroque litteris ratione seruarent, vt collectis, quanta diligentia fieri posset, ex tribus prouinciis litteris, prima ex Iaponia Cinã versus redeuntis nauis opportunitate vna omnes destinarentur: ea tantum hisce litteris profequar, quæ P. Viceprouinciali Maugasaco Meaco Bungî nauigari, primùmque prouincias istas lustranti memoratu digna acciderunt. Ac primùm quidè quatum ex profectione ista incommodi hu-

mana

manæ salutis hostis sibi metueret, ex impedimentis, quæ tribus annis continuis salutaris Patris consilio iniecit, facile apparet. Primo siquidem anno vt Futaforus Nangafachorum hostis nauẽ qua P. Viceprouincialis veheretur raperet, raptamque in prædam abduceret author extitit. Sequenti Illustris vir Prothasius Arimandonus ne susceptum iter ingrederetur summo conatu obstitit, hoc prætextu quod Salsumam proficisci ipse statuisset, non sine periculo turbatum quæ vtroque absente emergere potuissent, vti litteris P. ipse Viceprouincialis ad te missis mōnuit. Tertio demum anno cum alia non offerretur profectiois commoditas, Ximonochii nauem conscendere atque ex eo loco constitutum iter ingredi tentauit, trecentorum aut eorum impensa, quæ pro comparandis quæ ad navigationem necessaria erant fieri debebat. Quibus Nangafachi ritè procuratis Legati Salsumã missi superuenerunt, allatis a Salsumanis litteris, quibus ne hoc anno vel Būgum vel Meacum se conferret certas ob causas P. Viceprouinciali imperabāt, cum tacito mandato, vt si vel imperium detrectaret, vel profectus iam esset, eum insequerentur, & si nullo eum pacto ab incepto itinere deterrere possent, quæ sita occasione interficerēt. Suspiciabantur quippe non aliam ob causam Meacum eum cogitare, quam vt à Quabacūndono Tenzæ Domino obtineret, vt Bungis contra Salsumanos auxilium ferret, maximos omnium quos Iaponia hodie habet diuinæ legis hostes. P. Viceprouincialis communicato cum suis consilio ad duos menses differendum iter iudicauit, quia tum Iaponensium annus expiraret, atque ita in eunte vere non violatō Salsumanorum imperio discedere quocumque vellet integrum esset. Ne verò Patribus Gochinaiensibus morā diuturnior esset submolesta, fratrem Damianum pedestri itinere in acri hyemis præcipitio eō mittendum duxit. Ipse autem quadragesimalis ieiunij tempore pridie nonarum Martij, anno 1786, Nangafacho discessit, quatuor Sacerdotibus tribusque laicis assumptis, Ludouico scilicet Froes familiari suo ac consiliorum omnium conscio, Francisco Passio qui paucis antè diebus consilij capiendi causa de maximi ponderis rebus Sacaiã venerat; Francisco Calderone qui Collegij Funaiensis Rector designatus erat, ac Damiano Marino qui ex Seminario Arime, vofacq; vrbis Seminarij curam suscepturus missus erat; Ioanne Nicolao Laico pingendi artificio insigni viro, cui imagines Collegij Domusque Būgensis depingendi cura commissa erat; Damiano denique Iaponensi & Andrea doria Lusitano laicis P. Viceprouincialis comitibus.

Firandum itaque nauem dirigentes Christianos in littoralibus Nixatæ propugnaculis habitantes visere, constituunt; cuius rei certiores facti vno atq; altero miliari cū vxoribus & liberis nō sine ingenti lætitiæ significatione obuiam P. Viceprouinciali prodierunt. Cū verò Firandum delatus esset, Ioannem Baptistā Montanum & Ariam Sancem veteranos Societatis religiosos istic deprehendit, qui miro ex felici eius in ea loca aduentu gaudio perfundebantur. Angebatur quidem non mediocriter P. Viceprouincialis, ne Firandine insulæ Fixus (sic loci præfectum vocari ab incolis auguror) inueterato in Christianam religionem odio, sicut alias saepe, tum iterum ceptum iter impediret. Sed miro diuina voluntatis nutu factum fuit, non solū vt nauigantibus morā nullam injiceret, sed etiam ipsum P. Viceprouincialem nouo insolitoque humanitatis genere exciperet, cum Christianorum Firandinarum incredibili voluptate. Quin & vedligalium exactoribus ne quæ nauis secum veheret curiosius disquirerent, sed liberam illi nauigationem per omnes ditionis suæ fines concederent imperauit. At quoniam solemnitate Paschalis festiuitas in proximo erat, Elizabeth nobilis matrona Illustrissimi quondam D. Antonii vxor, cum melioris sexus liberis præcipuis post Gubernatoris precibus, feruentibus apud Patrem precibus instabat, vt in omnium Christianorum Firandum insulam incolentium solatium, solemnem illic resurrectionis diem concelebraret. Sed tamen quia seria negotia in Meaco peragenda festinationem exigebant, occiduum tantum in insula commoratus nauim inde soluit, Christianis ad miliaria aliquot officii causa comitantibus. Secunda deinde nauigatione ad Ximonechium portum maximè celebratum in regno Nangato sub imperio Mori Amanguccini deuecti fuerit, ad quem veluti ad centrum quoddam ex Meaco, Bungo, Ximo commoda nauigatio patet. Quo loco nobilissimi cuiusdam pagani hospitio excepti erecto altari, tam in septimana sancta (vt vulgò vocatur) quam sacratissimo Paschalis festiuitatis die reuerentiam diuinam celebrarunt. Quamuis enim in oppido Gochinato Dominica resurrectionis solennitatem traducere præoptassent, id tamen per tempestatem ventosque contrarios minimè tum quidem licuit. Hoc eodem loco, vna tantum mulier Agneta nomine, quæ ante 25 annos à P. Cosmo Torressio in sacro Baptismatis lauacro Christianæ militiæ nomen dederat, P. Prouincialis conspectui oblata, lachrymis præ gaudii magnitudine obortis Patribus aduentum gratulata, sacro missæ officio quotidie intererat, & penitentia sacramento, festiua solennitatis die cū ceteris

qui Patres salutandi causa Bungo recēter aduenerant, expiata, peccatorum sordes omnemque admissæ culpæ reatū supplex deposuit. Ximonechio relicto Caminoxechium portum Regni Amaguccini a priori, vbi P. Fraciscus Calderonus cum fratre Nicolao morbo correptus remanserat, 35 miliaribus distantem attingerunt, ex quo in Bungum rectà erant trajecturi. Hic vêtis propitiis vsi bidui spatio ad oppidum Funai fuerunt deuecti: vnde cū iterum soluissent, & in Caminoxechium portum delati essent: in tēpesta nocte quum altior omnes somnus oppressisset, cū nostra alia quædam se navis coniunxit, qua nobiles quædam matronæ arcis Præfecto necessitudinis arctiori vinculo iunctæ vehebatur, quæ Patrum videndorum studio cū se eo accessibile palam confessæ essent; Patres illico è strato consutrexerunt, & accenso lumine duæ matronæ octuaginta annorum ætate venerandæ precatorias pilulas manu tenentes, duabus ancillis & seruo eiusdem panē ætatis comitantibus, nauim ingressæ, capite ad terram inclinato, manibus autem ad cælum sublatis immortales Deo immortali gratias humiliter egerunt, quod ante supremum vitæ diem Patrum vultum coram intueri singulari beneficio concessisset. Tandem quanam essent interrogatæ, Christianas se esse Amaguccinæ prouinciæ publicè testatæ sunt, à P. Francisco Xauerio, Iaponem primum omnium fidei dilatandæ causa ingresso, ante 37 annos per baptismatis regenerationem in Christianorū numerum admissas. Sed quia breuissimo interiecto temporis spatio, postquam baptismali aqua lustratæ essent, Vocidonus Amaguccinorum Rex violenta morte è viuentium numero fuisset sublarus; ipse conspicuo stemmate oriundæ, & diuturni exilii pœnam & atroces à Gentilibus contumelias, quod Christi nomen profiterentur, & a susceptæ fidei veritate recedere nollent, fuerant interea temporis perpessæ; licet nunc paulo mitius humaniusque sub tutela arcis Præfecti infidelis quidem, sed cognationis iure sibi conjuncti haberentur. Cumque sermo protraheretur diutius, Patris iussu Christi Seruatoris effigies artificiosè depicta coram allata fuit, quam humiliter in terram prostratæ adorauerunt. Sed quod ante Solis ortum discedendum nobis esset, ne spirituali omni consolatione planè viderentur destitutæ, vtque in suscepta olim fide magis magisque firmarentur; frater Damianus Iaponensis quantum mediæ horæ spatium patiebatur ad constantiam eas cohortatus, qua via ac ratione in æterni Dei cultu in posterū persisterent, monuit. tandem granulis aliquot consecratis, tum imagūculis quibusdā cereis agni immaculati impressione, & pōtificia

consecratione venerâdis a Patribus acceptis, magna eû sua Christianorumque qui aderant voluptate, nec sine gentilium qui in nauis erant aliquo etiam fructu reuerſa sunt. Patres autem ad Xuyacum portum per vniuersam lapontiam celebratissimum nauis direxerunt, ad quem, quia profectiois susceptæ rumor regionem Sacai peruaserat; Yacurodonus Augustinus quosdam ex seruis, merito Patrem honore exciperent, præmiserat. quibus honore causa comitantibus eû ad Murensem eiuldem Principis portum propius accederent, Principis frater, absentis fratris vices gerens obviam processit, aduentantesque gratulabundus excepit, ac sublimen amœnumque eos locum perduxit, vbi Sacellum visetur, in quo omnes postea Patres rem diuinam peregerunt. Quam autem tempeſtas non erat navigationi commoda, Patris Vicondonicæ provincialis hortatu, concio habita fuit corâ vxoribus præcipue Augustini ministrorum, regenerationis vnda iam antè ablatorum, hoc nimirum consilio, vt & ipsa Christianam fidem matrum exemplo amplecterentur, quod vt maiori cum fructu fieret, vxor fratris Augustini concioni interesse etiam voluit, in sancto exercitio eû ad dies aliquot incubuissent, septendecim non infimæ notæ matronæ Baptismatis Sacramento ab originis peccati sorde expiata Christianorû albo fuerunt adiuctæ. Inter alias autem quæ concioni intererant vna fuit idolorû cultu teris addictior, quæ quo tempore baptismali lauacro intingenda essent, Christiani mariti domo ne & ipsa baptizaretur egressa fuit. Postridie eû omnes matronæ Christianorum cœtui recedentes per baptismum adscriptæ sacrum audituræ ad templum conuenissent; & quidam ex Patribus beneficii, quo a Domino Dignitate affectæ fuerant, magnitudinem prolixius & feruentius verbis aggeraret; non sine miraculo factum existimo, vt in se reuerſa spiritu meliori agitata, ita sacris missæ cæremoniis capta delectataque fuerit, vt eodẽ temporis momento sacra vnda, quam paulo antè contumaciùs spreuerat, aspergi impensius efflagitaret. causa fuit vt producta concione in fide Catholica diligentius institueretur, & per paucis interiectis diebus per sacram ablutionem in Christianorum numerum referretur. A Murenſi portu Vicondonicæ profecti sunt, quod oppidum est in ditione noua, qua Vicondonicus Vicondonus facta commutatione a Quabacundono fuerat inuestitus, accepto priùs à Iusto Tacazuchi oppido. In loco Araxo Iusti Vicondoni pater Darius, & eiuldem mater Maria, & non pauci alii non ignobili prosapia nati viri Principis ministri agebant. Hic etiam P. Organtinum & Gregoriû Cespedè & p

cipuos aliquot Christianos offendimus, qui P. Viceprouincia-
lis visendi causa ex regione Sacaiā aduenerant. Quanquam autē
bona nobilium Acaximorum pars cum Vcundono in Quabacū-
doni fabriibus operibus distinebatur; Darius tamen ceterique
grandioris ætatis viri, vna cūm prænominatis Patribus, P. Vice-
prouincialem in litorali ora excepturi prodierunt, cum stupenda
penē omnium exultatione ac applausu, dataque & accepta mu-
tua salutatione ad templum quoddam nouum, ac ingens Darii
sumptibus immortalī Deo excitatum, vna omnes contenderunt,
vbi apparatus adhuc aliquos videre licebat in aduentum P. Vice-
prouincialis factos, quem ibi Paschalem solemnitatem traductu-
rum sperauerant. At quia tempus erat nauigationi maximē ido-
neum, vix duabus illic horis commorati eodem die in portu
Feongo egressi, postridie secundo cursu in Sacaiā prouinciā per-
tulerunt, quinquagesimo postquam Nangazacho discesserant
die. Frequens Gentilium numerus ad Patrum aduentum ad litus
accurrit, quorum tamen nemo grauius quicquam in quenquam
vel dixit vel fecit, tanta est hominum in tales viros modestia ac
humanitas. Hoc in loco P. Organtinus domum exstruendam cu-
rauerat, omnibus ferē Sacaiā ciuitatis ædibus eminentiorē, &
ab omni vrbe parte conspicuā, exiguā quidē propter situm angu-
stiorē, structura tamen & architectura admodū insignem. In edi-
tiori siquidem ædium parte crucis effigies conspiciebatur mari
imminens, in quo nauigantibus eminus apparet. Fuit crux illa
primū Christi vexillum in vrbe ista tam celebri tamque frequenti
ad diaboli imperiū infringendum erectum, quatuor Bonzorū,
hoc est Sacerdotum gētilium, templis cinctum. Hic integri penē
mensis moram P. Viceprouincialis traxit, partim Christianorū
causa qui vndeque eō confluebant, partim vt non minimi
ponderis negotia per opportunitatē conficeret. Cumque triduo
se Vosacæ continuisset, Regem Quabacundonum salutaturus,
qui Sacaiam rum fortē aduenerat, aulam regalem adiit. At verò
quoniam rem non ingrati me facturum R. T. confido, si, quā-
to honore quantaque humanitate P. Viceprouincialem Quaba-
cundonus exceperit, paucis fuero complexus: opera precium fue-
rit de dignitate, opulentia, potentia, imperiique amplitudine qua
antecessorem suum Nobunangam longo interuallo superat, nō-
nulla præmittere. Dignitas autem eius talis est ac tanta, vt quam-
uis magnæ & præcellētis authoritatis Princeps Nabunanga fuis-
set, nunquam tamen ad illud honorū fastigiū pertigerit, vt Qua-
bacundonus (quē summi imperii titulū esse suspicor) salutari me-

reretur. Omnis auri argenti que vis, & quicquid pretiosarum rerum est in tota Iaponia, huius potestati subiectum est: tantaque veneratione colitur, tamque promptam obedientiam ei omnes exhibent, ut pari facilitate, quaquilibet Paterfamilias in domesticos suos utitur, hic potentissimis Iaponis regibus imperitet, quos pro arbitrato suo nunc regna priuar, nunc alio habitatu mittit, nunc in eorum dominatu omnia pro libito commutat, maioris in crementum potentiaque ansam praecidens. Praecipui regni sui proceres pretiosa ipsi in vrbe Vosaca palatia suis impensis extruunt, adeo ut quae parte Sacaiam respicit, Tennogium versus ad quatuor millia passuum vrbs extendatur, & ab alio latere sumptuosis aedificiis iuxta in modum augeatur. Muri, turres, palatia, caeteraque aedificia adeo splendide, sumptuose, magnificeque sunt extructa, ut multis parazangis Nabunange opera omnia in Anzuchiana vrbe excedat. Utque plenius singula diducam, pro certo tibi constet, toto istius trimestri, quo P. Viceprovincialis in vrbe Gochinata commoratus fuit, & multo etiam antea in hunc usque diem, in effodiendis nouae arcis fossis sexaginta hominum milia nulla interposita mora laborasse. Inter quos non pauci Iaponici regni Primates, ut caeteros in officio continerent, operi accelerando praerant. Arcis muri lapidei sunt, non minori ferè latitudine quam altitudine. Ne verò operationum multitudo confusionem pareret, singulis operum praefectis suis erat ac proprius designatus locus, in quo operi incumbere. Nocturno autem tempore non paruus operariorum numerus continuo scaturientem in ipsis fossis aquam exhauriebat. Nihilque in hoc argumento est maiori admiratione dignum, quam vnde in tanta lapidum saxorumque inopia, tanta tamen eorum copia & educatur & aduehatur: cui incommodo hac ratione occurrebat. Primatibus prouinciarum circum circa ad 30 & amplius miliaria, naues integras saxi lapidibusque cuiuslibet generis onustas imperabat. Et quidem Sacaiæ vrbs ciues ducentas in singulos dies pendebant, adeo ut ex editioe aedium nostrarum parte mille subinde naues explicatis velis pulchroque ordine ad Vosacannum portum contendere videremus. Tum in exonerandis nauibus ea cura eaque diligentia utebantur, ut sine capitis vitæque presenti periculo lapidem vnum loco mouere, ac in alium transferre auderet nemo. Deinde quo magis magisque opus acceleratur, si Praefectorum Architectorumque aliquis vel in minimo deliquisset, aut expectatam in promouendo opere industria non adhibuisset, dignitate opibusque ereptis, exilio è vestigio prolecebatur. Præter verò turres ac valla, quæ propter celsitudinem

regula-

regularumque deauratarum fulgorem eminus in arce conspici-
bantur, plurima adhuc miræ pulchritudinis ædificia extrui cura-
bat. Ad maiorem præterea potentiaæ ostentationem (neque enim
vt ipse palam fatebatur, quicquam magis cordi habebat, quam vt
nominis sui memoriam ab interitu vindicaret) in Meaco tria stu-
pende prorsus magnitudinis monumeta moliebatur, quorū prio-
ra duo ad opus ferè suæ perduxit. Primū propugnaculum e-
rat non procul à Dairi palatio, Vosacanae machinae structura &
n. a. gnitudine non ab simile, in quo eodem tēpore, quo ad Vosaca-
nam molem tanta hominum multitudo occuparetur, 60 quoque
hominum milia diurno nocturnoque opere exercebantur. Et si
verò qui operi huic præerat, iuuenis erat, agnationis illi iure cō-
iunctus, non paruo nobilium numero stipatus: ipse tamen Qua-
bacundonus (quod acumine & industria nullo suorum esset infe-
rior) animi laxandi causa interdum ad decem dies in Meaco, nec
minori temporis spacio Vosacæ commoratus opera lustrabat. Al-
terum monumentum palatium erat superbum herclè ac magni-
ficum Regi Japonis positum; quod antiquorum Japonis Regum
palatiis nec magnificentia cedebat nec mole. Tertiū porro erat
ingens ac opulentum templum in vrbe Nara, cuius principium
vidisse te memini in regno Iamari iuxta tēplum illud, in quo mil-
le Fotoquorum (Idola esse conicio) simulachra auro magnificè
obducta visebantur. Non quidem quod pio religionis affectu
erga varios deos afficiatur, sed ad nominis tantum potentiaque
ostentationem. Quantum autem sic templi huius splendor & ve-
nustas, ad Patrū qui in Meaco habitant officium spectat scripto
litterisque prodere; illi siquidem non audita sed visa referent, que
enim de eius opulentia vulgò narrantur, fidē superant. Iussit præ-
terea Aqueccinam arcem (quam te aliquando vidisse arbitror) Sa-
camoram nomine iuxta vomium lacū in humiliori Frenogiamæ
vrbis parte solo æquari, regio edicto decernens, vt per Voceum
deinceps viatores iter facerent, quo in loco hospitatum te subin-
de fuisse credo, cum ex Meaco Anzichiamā tenderes. Quin etiā
omnes qui iuxta Meacū sunt agros & prædia, ex quorū prouēti-
bus Bonzi (hoc est idolorum sacerdotes, qui illic sua habent mo-
nasteria) multiq; alii sustentabātur; certa mensura ac limitibus di-
stingui separariq; iussit, ac in suum postea vsum conuertit. Aydo-
nus, qui Quabacundono est à secretis, fidē nobis fecit, quod pro
vna parte orizæ, quæ ex dictis agris colligitur, collectaque aliis in
locis distrahenda exportatur, nongentorū Gochorum (Japonicæ
monetæ species est) millium summa percipitur, quæ nōgentorum

millium Tarrorum Iaponicorum summæ responderet, quam si ad nostram monetam reducere libeat, decies centeorum millium aureorum summâ (milionem Arithmetici vocant) transcendens. Finem non esset habitura epistola, si stupenda Regis Iuius opera sigillatim recensere præsentis esset instituti. Metuebamus quidē non mediocriter & nos & Gochinaia vrbis Christiani, quo vultu P. Viceprouincialem esset excepturus, idque propter viri fastū & summâ qua apud omnes valet existimationem, quæ talis et ac tâta, vt Reges ac Principes, qui officii causa ipsum subinde accedunt, tanquã priuatos aspernetur. Sed quia solius Dei est Principū corda pro diuinæ voluntatis suæ nutu dirigere, in iis præcipuè quæ ad cultū suū pertinent; animum eius alioqui ferocem & arrogantem adeo compescuit, vt nullus vnquam Tēsā regionis Princeps majori cum humanitate nostros exceperit. Quarto Nōnarum Maii P. Viceprouincialis, comitantibus nonnullis Societatis nostræ Patribus & Iaponensibus aliquot nobilibus adolescentibus, Regalem aulam adiit, ac à Simone Aydono Scriba & Regio medico primario, Christianis quidē, sed Regi gratissimis ad Quabacundonum deductus fuit. muneribus tamen secundum Iaponici regni vsū ad Regem regiamque coniugem præmissis quæ vtriq; grata acceptaque fuisse non obscuris indiciis declararunt. Dum autem oblata munera Rex attentius aspiceret, nostrum atrio quodam regia planè magnificentia instructo, tigrum aliorumque animalium exuuiis aulæque inestimabilis pretii ornatum intrmitteremur opitulabamur. Ac paulo post de aduentu nostro certior factus præcipuos aliquot heroes Matazaimoan scilicet trium regnarum Principem, Regem Tangi, tum Monarchæ regni aliorumque locorum legatos secum retinuit, hoc consilio, (ipse asserbat) vt quanta humanitate nos excepturus erat, testarentur. quocirca eos, vt in atrio nos conuenirent ac sermonē nobiscum miscerent, monebat. Quos tamen paruo interiecto spatio reuocabant. Cumque denuo essent ad Regem ingressi, ac ordinatim quisque suo in atrio variis picturis affabrefactis illustri consistere P. Viceprouincialis genibus flexis & capite decenter inclinatis cæteris pari reuerentia subsequentibus coram Rege cōstitit. Præcedebat Scriba, & clariori voce singulorum nomina proferebat. Mox cum omnes consurrexissimus, ad atrii vsque ianuam retrocessimus. Quabacundonus in sublimi solio condecorat, tanto nobis intervallo semotus, vt faciei eius lineamenta ægre discernere, verum vt ad regalem thronum propius accederemus illico præcepit, cæteris heroibus recedere iussis, unico Iusto Vedo dono

dono excepto, quem, quod Christianus esset, vna nobiscum acce-
 dere voluit. Quod certe Christiano Principi coram tantis viris
 ex Regis ore audire admodum erat honorificum. Iussit præterea
 in duabus lancibus fructus quosdam recentes ex diuersis provin-
 ciis aduectos aliaque nonnulla edulia præferri, quæ, vt majori
 nos honore afficeret, nobis quoque gustanda offerebat. Lances
 autem à duobus Christianis ferebantur, quorum alter Scriba erat
 regius, alter adolescens Regi acceptissimus, cui Quinosquedo-
 nus nomen erat. Patres regio obtemperantes mandato ex vtra-
 que lance nonnihil degustabant. Tum regali relicto folio ad Pa-
 tres propius accessit, cum P. Viceprouinciali de varis rebus, quas
 secum agitabat, verba faciens. Deinde cum P. Ludouico Froes
 P. Viceprouincialis interprete aliàs sibi etiam viso & cognito in
 colloquium congressus, aliquarum illi rerum memoriam refri-
 cabat. Collaudabat etiam idque repetitis vicibus pium Patrum
 zelum, quo stimulante in Iaponiam venerant, nihil aliud ani-
 mo versantes, quam vt Dei immortalis honorem diuinæque le-
 gis cultum propagando magis ac magis augerent. Addebant præ-
 terea vniuersum iam pænè Iaponis regnum suo parere imperio,
 ex quo neque plures in eo prouincias, neque ampliores opes cõ-
 cupiscere, se coram nobis fatebatur, solius nominis famaue im-
 mortalitate, quam rebus egregiè gestis parauerat, cõtētus. Qua-
 propter in hanc sibi imposterum curam incumbendum esse aie-
 bat, vt rebus Iaponensibus ex animi sententia compositis, omnē
 imperii molem in fratrem Mindonum transferret, quo facto bel-
 li impetum omnem in Carream & Cinam conuerteret, cuius rei
 conficiendæ causa ligna præcidi ad bis mille nauium classē in-
 struendam curârat. A patribus nihil maiori studio contendebat,
 quam vt à Lusitanis naues grãdioreas duas rebus omnibus neces-
 sariis instructas obtinerent, quarum pretium & liberalissimè per-
 solueret, & tam Gubernatori quam cæteris vectoribus promptis-
 sima in singulos menses solutione satisfaceret. Tamen autem
 expeditionem istam morte interceptus non conficeret, nullam
 inde animi ægritudinem sensurum se asserbat, dummodo com-
 muni totius populi voce iactaretur, ipsum totius Iaponici regni
 longè potentissimum fuisse, cui rem tam arduam tamque diffici-
 lem tentare nec animus defuisset nec vires. Si verò ex voto expe-
 ditio suscepta succederet, vt imperium eius Cinenses non detre-
 ctarent; neque se regnum ipsi ablaturum nec imperii sedem illic
 fixurum promittebat, sed solo supremi dominii titulo conten-
 tum recessurum, templa ad Dei cultum promouendum passim

erigenda curaturum, regniq[ue] incolas ad Catholicam fide[m] amplectendum coacturum; quodque amplius est, mediam Japonicæ ditioris partem se ad Christi religionem suscipendam iam tum impulsurum. id autem cum tanta beneuolentiæ significatione dicebat, ut qui circumstarent, & sublimis eius spiritus arrogantemq[ue] animum probè nouissent, in admirationem raperentur. Mandabat insuper ut maioris arcis portæ ac fenestræ vndique panderentur, se quippe eam nobis velle ostendere subindicans, dumq[ue] ministri iussa peragerent, Iustus Vccondonus nos in amplissimum atrium per conclauia quædam, regali planè magnificentia ac luxu ornata, ac per hortos etiam amoenissimos deduxit. Tandem arcis portis apertis, vna duntaxat Beconina, hoc est, muliere vertice raso, monialis instar, quæ clauis præferbat comitante descendit, cumq[ue] in ipso ingressu substitisset, omnes P. Viceprovincialis comites, ut & ipsi loci situm & pulchritudinem contemplarentur, ascendere iussit. Aduocatisq[ue] vna ingrederentur, Iusto Vccondono, Ioachimo Riuo, ac Xina Magdalena præclaris animi corporisq[ue] dotibus illustris matronæ marito, reliquis omnibus et si fidelissimis Regi q[ue] acceptissimis proceribus exclusis, solis Christianis arcem intrandi omniaq[ue] loca secretiora lustrandi facultatem indulxit. Ipse autem Rex tanta facilitate animiq[ue] benignioris mansuetudine præcedebat, ut et priuati viri personam induisse omnes crederemus. aded ut cum per loca quadam transitu difficiliora eundem esset, subsistere nos & cautè progredi monebat: atque ita ad octo tabulata ascendendo peruasimus, apertis in occursum nostrum conclauibus aureis argenteisq[ue] laminis, pannis, & incomparabilis pretii vestibus, tum armorum telorumq[ue] omni genere refertis. Alio item loco tantam atcarum sermorumq[ue] copiam conspeximus, ut si singulorum in singulos oculos stupore omnes corripere[mur]. Tametsi vero Japonenses stratis lectis uti non assueuerunt, duos tamen ibi vidimus splendide ac magnifice auro cæterisq[ue] ornamentis, quæ in Europa magno aestimantur, instructos. Alio item loco ex auro solido portatilem cameram totis innixam aspeximus. Quabacundonum quocunq[ue] se verteret puella, annos nata tredecim, regio ornatu gladium eius manu tenens præcedebat, cuius rei causam esse arbitror, quod in atce hac mulierum tantum ministerio utitur, quæ sunt numero penè trecentæ maximorum Principum filia, totidemq[ue] & fortè plures ancillæ, quæ his inserviunt. Cūq[ue] ad tabulata iam aliquot penè trassemus, vultu ad nos cōuerso num fatigati essemus sciscitabatur, ac dicto citius eiatæ

nonnihil

non nihil (suauissimi potus genus est) ex pretiosissimis vasis depro-
mi nobisque propinari mandauit. Cum verò ad arcis fastigiũ per-
uenissemus, aliquam moram fecimus iucundo agrorum aspectu
quos inde commodissimè videre licebat delectati. Ad imam arcis
partem 60 milia operariorum continujs laboribus distineban-
tur, qui quòd Regis præsentia & colloquio liberiore nos frui a-
nimaduertent, non mediocri admiratione tenebantur. Tandè
cum descendissemus, & ad sedendum se Rex composuisset, allidè-
ribus nobis dixit continuisse se prouincias omnes quæ ad Austrũ
sunt diuidere, eosque qui imperio reluctarètur armis cogere, que
cum nihil dissimulans narraret, tantam hilaritatem vultu prode-
bat, vt facile intelligeremus, sine omni metu ac suspitione eum
mentis suæ arcana apud nos deponere. Eodem temporis ferè
puncto, disputationis cuiusdam illi in mentem subiit recordatio,
quam P. Ludouicus Froes & frater Laurentius Iaponensis in Me-
saco coram Nobunanga contra Sacerdotem gentilem, cui Nicius
Tozomirius nomen erat, sustinuerant; in qua cum se Sacerdos e-
uidèntibus rationibus conuictum fateri cogeret, tanto animi
furore ac rabie in fratrem Laurentium ferebatur, vt arrepto No-
bunanga ense violentas illi manus inferre pararet. Cum itaque
disputationis huius mentio incidisset, Ego quoque (inquebat) tũ
ter potis præsens eram, eandemque vobiscum opinionem susti-
nebam. Quo dicto confurgens fratrem Laurentium iam senio gra-
uem adibat, ac manu capiti eius imposita, hic (inquit) quæ dico
probè intelligit, quod cum ita sit cui subitices? & non potius quæ
animo tecum cogitas eloqueris? Quòd si imperij nostri tempore
facinus tam indignum perpetrasset, mortis supplicio vindicandũ
iudicassem. Paululum deinde progressus in illustrium mulierum
cubiculo confedit, quibus Patres videndi veniam cõcessit, ac Ma-
gdalenam, cuius antè facta mētio fuit, & Ioannam Zongui vxorẽ
Dairi cognatã Christianam proprio nomine compellans euoca-
uit. Hic iterum potum nobis propinati iussit, Christianis matro-
nis ciphos tenèntibus, quos ab iis accipiēs Rex manu sua primũ P.
Viceprouinciali, deinde cæteris ordine porrexit, qui maximus, ho-
nor fuit quem potuisset nobis exhibere. Neq; enim (vti pro certo
ministri affirmabant) vllũ vnquam Regẽ, qui eius visendi salutan-
diq; causa aduenerat, vel tertia honoris parte quò nos dignatus
fuerat affecisse visus est. Addebat præterea statuisse se in Iaponiæ
diuisione Iusto Vcondono & Rinea Augustini patri tũ præsenti-
bus Figense regnũ permittere, potru tamen Nangazachico Eccle-
siæ Patribusq; relicto. Quod tamè nisi Iaponensibus rebus planè cõ-
firmatis,

firmatis, obsidibusque acceptis, se facturum negabat. Hanc enim inire se velle rationem dicebat, ut Figensis regni primatibus Patres odio non essent. Quin hoc quoque eis persuasum volebat, nullius adductum persuasione, sed proprio motu donationem illam Ecclesiae fecisse. Atque ita transmissis duabus aut tribus horis in istis clementiae humanitatisque officiis, discedendi potestatem tandem nobis fecit, nobilibus quibusdam matronis imperatorem ut allatis clauibus per portam quandam secretam vico in quo domus nostra erat vicinam nos dimitterent. Cum autem regale praesidium P. Viceprovincialis egressus esset, Minocaudono Quabacudoni fratri operi cum ceteris regni proceribus intento munera mittenda curavit. cui cum nunciatum esset, P. Viceprovincialis eius visendi causa adesse, per medias operariorum turmas festinans occurrit, ac P. obviam factus capite reuerenter demisso, ceterisque de more adhibitis caeremoniis, de munere oblato gratulatus illi prolixè egit. Postridie Toquinus Quabacudoni Protophylax eius felicem prosperumque visitationis successum nobis congratulatur accessit, qui cum Seminarii nostri plurimos eosque nobilissimos adolecentes quasi pullularis fidei nouellos surculos cõtractur, in hæc verba prorupit: Cum regnorum vnde oriundi eramus ab Iaponia solo nobis aded incognito ac peregrino, in quo tantas nos sæpe molestias sustinuisse acceperat, distantiam animo secum ac cogitatione subinde volueret, cumque præterea Vosaca tantis sumptibus tam copiosum iuuenum numerum aliosque etiam vtriusque sexus homines fouere nos attentiùs contempleret, idque solius fidei legisque diuinæ ampliandæ zelo, omnino non posse affirmabat, quin quicumque hæc secum animo agitaret frequentius, conatibus nostris impensius faueret, cui rei intuitu paratum se assererat ardua quaque pro religionis Societatisque nostræ incremento & suscipere & præstare. Cumque nobis recederet, pro recepta iam olim Iaponici regni consuetudine, quendam ex Patribus secum abduxit, qui pro studij fauoreque magnitudine, quo erga nos pridie illius diei usus fuerat, Quabacudono gratias supplicis mentis affectu ageret: Ex quo statim atque ingressus esset Rex sciscitabatur, quomodo pridiani diei studium ac singularis beneuolentia qua nos exceperat P. Viceprovinciali arrisisset. Pater vultu humiliter demisso modestè gratulaturque respondit, integrum istum diem magnamque etiam sublecuta noctis partem in templo Patres traduxisse, gratias Omnipotentis Deo persoluètes de summo fauore, quo Regiæ Maiestati etiam nos uti visum fuerat: cuius beneficij nomine se tantum illi de-

RERVM INDICARVM.

3

bere, quantum mortalium nemini palam fatebatur. Placuit Regi Patris Oratio, qua clementer audita eum humaniter dimisit. Postea ex matronis Christianis quas in arce ista Regi famulari modò diximus nunciatum nobis fuit, Quabacundonum ad multam vsque noctem cum Regina coram Christianis matronis aliisque, quarum ministerio utitur, prolixè magnificèq; de nobis fuisse locutum, eumque indoluisse, quòd Reginae faciem Patribus non ostendisset, Reginaque respondisse sibi neutiquam id displicuisse, eiusque rei cogitationem nullam in animum eius ascendisse, quippe quæ in regali palatio omni virorum aspectu congressuq; carere iam pridem assueuisset. Regemque iterum hunc Reginae sermonem sic excepisse, vt nullam ex isto congressu vel infamiam vel periculum metuendum esse affirmaret: tum quòd exteri essemus, tum multo etiam magis, quòd bonitate ac morum modestia & vitæ continentia ab Iaponensibus plurimum distaremus. Quo dicto muneribus à Viceprovinciali oblatis iterum productis, vestem vidit, (Iaponenses Dobucum patrio idiomate appellant) quæ Regi præ cæteris rebus erat acceptissima, quocirca Regina ea vestiri, vestitamque semel ac iterum obambulare coram ipso voluit, eamque durante de Patribus instituto sermone Regina exuere non permisit. Intelleximus ampliùs Reginae his verbis apud Regem fuisse usam, suspensio se animo metuisse semper, Regem iis mansueti animi iudiciis Patres non excepturum atque ipsa optabat, tum quòd exteri essent, tum quòd legis fideiq; quæ profitebantur & honor & dignitas omnia clementiæ humanitatisque officia promereretur. At postquam renunciatum sibi esset, nihil ad summum eius erga nos beneuolentiæ significationem addi potuisse, incredibilem percepisse voluptatem, eoque nomine immortales Maiestati suæ se gratias agere. Quod certè Reginae studium, vti alia etiam quæ deinceps ostendit propensi in nos animi signa, singulari Dei beneficio adscriptimus, eoque magis, quòd ad illud ferè temporis momentum auerso animo tam nos quàm Christi legem fuisset aspernata. Percunctabatur præterea Quabacundonus ex matronis quæ aderant, an Patrem ante diem illud vidissent nunquam? an vultum eius in templo nostro secundo conspici expeterent? Cumque velle se cum bona Maiestatis suæ venia respondissent, petitam facultatem ipsis clementer indulset, quam ipsæ singularis gratiæ loco reputarunt, quòd rarissimè cuiquam ipsarum arcem egrediendi potestatem solet concedere. Addebat deinde demirari se, quòd Christianæ matronæ gratias sibi non egissent, de amoris beneuolentiæq; notis quibus nos fuerat complexus.

plexus.

plexus. Duas deniq; ex Christianis mulieribus acerbius redargebat, quòd cum ciphum Patribus ipse offerret, tempestiuè non accurrissent. Postero item die cum diuersarum Prouinciarù Primatibus congressus, quum de nobis sermo incidisset; Soyegus quidam Chianoyi Praefectus in Vosacana nostra ecclesia iuuenem se aiebat Vincentium nomine, praestanti eruditione excitatique ingenij adolescentem, qui cù Giensianorù sectae arcana addiscere curiosius efflagitaret, vt ad eum finem Bonzi cuiusdam operam in monasterio quodam vti cepisset, se consultore factum esse affirmabat, vt ab illo proposito resileret. Cumque interrogari Quabacundo quam praestiti officij causam afferret respondisset, consilio id à se factum esse, quòd Christiano homine indignum dicaret, si Giensianorum secreta rimaretur, vt is probe percepto contra eos acrius insurgeret, pessimè eum ac iniquissimè fecisse plàm professus est, Christi que legem Giensianorum sectae praerendà esse verbis auctoritate ac maiestate plenissimis constanti asseuerauit. Addam praeterea, quòd quodam sanctae (vt vulgò dicitur) hebdomadis die, antequam Gochinaiam P. Viceprouinciam accessisset, nihil tale nobis expectaribus, nulloq; apparatu factum Quabacundo Nabunanga filio & fratre alijsq; diuersorum Principibus stipatus Collegij nostri septa intrauit, ac in templum à P. Gregorio Cespede introductus iuxta altare quoddam sededit, & audientibus omnibus de quadà Seruatoris nostri imagine in altari erecta multa subtiliter & acute interrogauit. Quibus sigillatim Pater respondisset, adductas ab eo rationes cõprobare subiunxit, probe nobis constat optimi Patres Bõzo Vosacano esse meliores, idque vitae vestrae morumq; tum puritas tum integritas qua illù lógè superatis aperte testatur. Neq; etiã ignoramus vos ab alijs quoq; vitijs, quibus Bõzus hic alijsq; Idolorum Sacerdotes dediti sunt, esse immunes; ex quo liquidò apparet, quanta eorum vitae innocentia precedatis. Nihil ferè legis vestrae preceptis continetur, quod nobis nõ magnopere probetur, & nisi vnicus ille articulus quo vxorum pluralitas inhibetur scrupulum iniceret, omnino impedimento reiecto illa e vestigio amplecterer. Iusserat interea Pater aliquid lautioris cõdimenti adferri, q; cum leuiter gustasset, ceteros vt aliquid inde sumerēt inuitauit. Quãquã autè omnia ista propensissimi in nos animi signa paruo estimanda sunt, vti reuera quoties animù à terrenis rebus abducimus, ac ad caelestium cõtemplatione attollimus paruo estimamus, quippe quibus praeter diuini fauoris studium omnia sordere ac vilescere debeant, tantum tantum a cuiuslibet gradus ordinisq; hominibus in Principum gratiam momenti

momēti reponitur, vt experientia ab initio fuerimus edocti, nihil
 ad Iaponicę gēris cōuersionē singulari Dei prudētia magis nobis
 profuisse: Quod vel hinc maximē apparuit; Quoniā ex quo vulgō
 innotuit Patres apud Quabacūdonum in honore & pretio habe-
 ti, cōperunt pleriq; & tepla nostra frequentare crebrius, & sacris
 cōcionibus interesse frequentiū, adeō vt nō rarō quater vno die
 cōciones habeātur, neq; vnquā in populo tā frequēti verba fiunt,
 quin Deo conatus nostros dirigēre ad Christianorum gregē noua
 semper fiat accessio, plurimis per baptismi Sacramētum in Christi
 fidelium numerū adscribi postulātibus, Quod vt cum maiori fidei
 incremento succederet, tria à Quabacūdonō obtinere P. Vice-
 prouincialis obnixē laborabat, quæ vt impetraret plura iā tum sa-
 crificia Patres obtulerat, frequētēsq; ad Deum preces effuderant.
 Primum erat, vt permissu eius per omnes Iaponici regni prouin-
 cias diuini verbi sementē nemine reluctante Patribus facere lice-
 ret. Alterum, vt Collegia nostra ac tepla ab vniuersali quodā mili-
 tum recipiēdorum onere liberatētur, quo per totā Iaponiam Bō-
 zorum hoc est sacerdotum gentilium monasteria grauantur, quæ
 belli tēpore primū à militibus occupātur. Tertium porrō erat,
 quod cum Iaponicę ditioris primates à subditis graua quēdā o-
 nera exigere passim cōsueuissent, ab huiusmodi muneribus regia
 auctoritate redderemur immunes. cumq; varias inuissemus ra-
 tiones, quibus quod sequebamur facilius cōloqueremur; ob id sci-
 licet quod paucos nouissemus, per quos tāta gratiā à Faxiba Qua-
 bacūdonō nos obtēturos sperabamus: Tandē P. Viceprouinciali
 in mentē subijt, nō posse maiore cum facilitate rē istā à quoquā
 confici quā à Regina; cui licēt Christi fidem necdum esset am-
 plexa, sed Idolorum cultui ita adhuc addicta, vt rebus Christia-
 norum non vsque adeō faueret; firma tamē diuinæ gratiæ spe sub-
 nixi vnanimi consensu negotium istud committendum esse iudi-
 cabant, eoq; magis, quod mira dexteritate duæ matronæ Chri-
 stum professę Magdalena videlicet & Ioanna ad obtinendū quod
 animo meditabamur viam strauerant, factum que non sine numi-
 nis inspiratione credimus, tanta sollicitudine fidei suæ cōmissum
 negotium Reginam procurandam suscepisse, vt rei bene gerendæ
 opportunitatem vltro inuestigaret, occasionemque Regis in tē-
 pore conueniendi studiosius captaret. vsque ex voto nostro om-
 nia succederēt felicius, nocte quadā litterarum quas Regis sigillo
 & subscriptione muniri postulabamus exēplar secretò sibi trans-
 mitti iussit, quas tanquā a se maturē excogitatas Regi per occa-
 sionē signādas offerret. Nos tanti momēti rē neuriquā negligē-
 dam

dam rati quàm potuimus accuratissimè perscriptas litteras à Reginam secretò etiam destinauimus, quas illa Regi marito suis obtulit ita tempestiuè, vt cum singula quæ pro nobis face credebamus accuratissimè nos fuisse complexos existimarem Rex diuino stimulante spiritu quæ nos omiseramus ipsè suppluerit. At circa articulum quo à nobilium Iaponicæ prouinc priuatis quibusdam muneribus, quæ à subditis exigere pro quilibet iure solet, liberos ac immunes reddi suppliciter contrebamus; heroico ac Christiano Principe digno elogio non cunctis omnium admirationem articulum istum superuacaneum esse respondit, ob id scilicet, quòd in vniuerso Iaponis regno neminem fore persuasum habebat, qui Patribus aliqua in re molestiam negotiumque facessere aut vellet aut auderet. Auditis tamè & (est ingenii perspicacia) approbatis rationibus quæ ad id obtinendum nos induxissent, quòd petebamus liberaliter indulgere, quòd in litteris desiderari videbatur ingeniosè suppluit. Nunc cum in exemplari per Reginam oblato potestatem nobis fieri flagitarem, vt nemine reclamante in regnis suo imperio patribus Dei Euangelium omnibus annũciare permitteretur; locum istum sic correxit, se cum Quabacundonus esset, æquali cum Christiano & autoritate & imperio, totius Iaponis Dominum esse, propterea non (*In regis eius*), sed eius loco (*In vniuersa Iaponia*) substituendum monebat. Alterum, quòd cum stupore quòdam omnes admirabantur, illud erat, Quòd bina litterarum apertarum (vulgus patentes appellat) exemplaria manu sua signauerunt, quòd multo inferioris gradus Principes nunquam facere conuerunt, quo magis mirum Quabacundonum (quæ suprema imperii dignitas est) id ipsum fecisse, hoc potissimum consilio, vt exemplari in Iaponia vteremur, alterum in Europam mittendum curaremus; quo omnibus etiam Christiani imperii Principibus innotescat, quanto veræ pietatis zelo Catholicæ religionis incrementum studeat promouere. Regina manu & sigillo Regni signata litterarum testimonia ad templum nostrum confestim ferenda curauit, qua ex re quantà læticia & Patrum nostrorum & Christianorum omnium animi (qui conscriptis statim litterarum istum longè lateque diuulgauerunt) fuerint perfulsi, nec qui præsens non adfuisset, mente concipere, nedum verbis expræmere posset. asserentibus plerisque tum Christianis tum infidelibus, Regis indulgentiam fide omnium esse maiorem. Qui tunc cum diploma ipsum oculis intuerentur, sublatis ad cælum manibus capiti id (de more) stupore & admiratione pleni imponebant.

P. aut.

P. autem Viceprovincialis, P. Organtino aliiſque nonnullis comitantibus; gratias pro obtento priuilegio Regi acturus ad aulam properauit, quem maiori etiam familiaritate quam antea exceperat, producto inter ipſos ad tres horas de variis rebus ſermone. Cumque imminente cœnæ tempore domum ſe recipere cogitaret, eos retinuit, cœnamque regali planè luxu inſtruxit, dumque acubuiſſent, Regina duarum matronarum miniſteria fercula quædã ad P. Viceprovinciale (qui tamen vultum eius nunquam adhuc conſpexerat) miſit, eumque nòmine ſuo ſalutari iuſſit, non minimam ſe voluptatem ſenſiſſe aſſerens, quòd primæ ipſius petitioni cumularè ſatiſfeciffet, paratam ſe in omnibus, quæ deinceps ab ea poſtularurus erat, offerens. Peracta iam tandem Voſacana viſitatione Meacum contendit, vbi à Chriſtianiſ qui diebus aliquot ipſius aduentum expectarant, & extra vr̄bis mœnia obuiam proceſſerant, honorificè fuit exceptus; ac primùm omnibus rebus poſthabitis loci Proregem, deinde Quabacundoni nepotem, cui cum ſeptuaginta milium virorum præſidio nouæ arcis Palatiorumque quæ (vt diximus) paſſim extruebantur cura demandata erat, ſalutaturus acceſſit. cui cum humanitatis officia omnia exhibuiſſet, opinione citiùs diſcedenti edulia quædam lautiora eo ferè momento ſibi è variis regni finibus aduecta obtulit. Inſtabant quidem apud P. Viceprovinciale Chriſtiani, vt ad menſes aliquot ſua eos præſentia perfrui pateretur; ſed quia vrgentiſſima ipſum negotia aliò vocabant, viginti quatuor dierum moram perentibus agrè indulſit. quibus peractis Voſacani denuò reuerſus antequam Bungum verſus iter conuerteret, die quodam feſto ſolemne ſacrum celebrandum curauit. ad quod Chriſtiani Meaco, Saſaia, Vomio, multiſque aliis remotioribus ex locis magna frequentia gregatim accurrerunt, ac frequenti peccatorum expiatione, corporiſque & ſanguinis Chriſti communionem, ſeptingenti & ampliùs diſtincti ſexus & conditionis homines diem iſtum concelebrarunt. Quo tempore Auguſtinus Yaquiadonus ſub Quabacundono maris Præfeſtus, ac Fachirandoni Bigenſis Regis quatuordecim annorum pueri, triumque regnorum Domini, & Quabacundoni adoptiuu filii ſubditus tanto ſtudio ad laborauerit, vt regnorum iſtorum Primates ſacræ concioni intereſſent, vtque trimenſtris ſpatio, quo illic Viceprovincialis egit, plurimi ad ſacras cõſuetudines cõfluèrent, ac in fide Chriſtiana fideliter edocti, per baptiſmalis ablutionis Sacramentum fidelium commercio aggregarentur. Inter quos duo fuerunt præcipui regni adminiſtratores, qui poſtquã Chriſtiana inſtitutionis principia percepiffent, tantã

ex ea delectationem conceperunt, ut oblata occasione ac oppor-
tunitate Christi fidelium cœtui & ipsi adiungi concupiscerēt: dis-
mulanter tamen, quod Regis matrem Christianorum religio-
inensam & cultui Idolorum addictam nouissent. Hoc tamen
pud Fachirandonum Regem effecerunt, ut priuilegiorum visis li-
teris à Quabacundono impetratis, alias eiusdem tenoris litteris
P. Viceprovinciali traderet, quibus Quabacundoni exemplo e-
dem in regno suo diuini uerbi diuulgandi auctoritatem se Pat-
ribus facere testaretur, ac diuinæ legis cultoribus in urbe Vocaca
totius regni Bigensis principe ciuitate, Ecclesias ac Collegia
tribus extruere permetteret, seque Christianorum rebus non
futurum non obscure significaret. Quam certè occasionem, cum
Patrum eò ablegandorum dabitur opportunitas, non negligimus.
Tum autem nihil maiori studio expetendum nobis putamus,
quàm ut in Regnum Manguccinorum accessus panderetur
in quo felicis memoriæ P. ac Magister Franciscus & Cosinus Te-
res Euangelicæ ueritatis fundamenta olim iecerant, cum primo
in Iaponiam essent ingressi. Ob id scilicet quod, malo Christiani-
tatis fato, à Prouinciæ Regibus Principibusque conatus non
semper fuissent infracti; adeò ut triginta & amplius annorum
termedio spacio, rarò quidem & nisi in transitu, istius trad-
Christiani à P. Francisco Cabrallio in Meacum proficiscente
tarentur. Desiderium autem nostrum regnorum (quæ non
tantum numero) amplitudo augebat, ex quibus amplissimos Catho-
licæ fidei fructus sperabamus. Cui rei insignem occasionem hoc
anno præbuit Conderas Cambixois, Christi fidem ante triennium
professus, ac Quabacundoni in urbe Vocaca nobilis ac illust-
cliens, cuius singulari prudentia in seriis, quæ cum Rege Am-
guccinorum habebat, negotiis utebatur; qui cum P. Vicepro-
uincialem uisendi causa subinde accederet, & non simulato
affectu omnem in propaganda religione cæterisque rebus, quæ
ad Dei cultum pertinebant, operam offerret, se breui cum Leg-
titulo ad Amanguccinorum Regem à Quabacundono ablegan-
dum subindicauit: unde arrepta occasione cum P. Vicepro-
uincialis obnixè rogauit, ut à Rege Amanguccinorum gratiam ueniam
que impetraret, ut inter regni sui Christianos nostræ Societatis
Patribus habitationem permetteret. quam prouinciam extrema
diligentiam pollicitus libens in se recepit; tandemque profecto
Deo Regis animum inclinante, litteras ad P. Viceprouincialem
quibus libera in Amanguccinorum prouincia habitatio Patribus
concedebatur, impetrauit. Sed antequam ulterius in hoc arg-
men-

mento progrediar, res quaedam memoratu digna exponenda occurrit, quæ in Acaxo, cuius prouinciæ administratio Iusto Vcondono iam nuper obtigerat, accidit. Cùm enim Christianus hic Princeps susceptæ administrationis munus exequi primùm incepisset, non parua in ipso principio oborta fuit difficultas in extirpandis citra seditionis periculum idolorum (quæ in ista regione plurima erant) simulachris, cui difficultati diuina prouidentia hoc quo sequitur modo occurrit: Cùm namque omnes Idolorum Sacerdotes hac de causa conuenissent, vt communicatis inter se sententiis quid circa hanc rem facto opus esset sagaci consilio dispicerent, in hoc omnes consenserunt, Principem suum, cuius imperio subiecti erant, contempto Deorum suorum cultu Christianæ legis institutum sectari, eiusque ampliandæ miro studio teneri, sicuti recenti Tacaxuchiorum exemplo erant edocti, cuius ditionis nobiles omnes sublatis de medio idolorum (quos Camis & Fotoquis vocant) statuis, ad veri Dei notitiam perduxerat. ex quo pro explorato habebant, quodd id ipsum in Acaxo non obstaculis fetuētissimis Sacerdotum precibus moliretur. Et quoniam pari industria prosperis Christianorum successibus Darius quoque Iusti pater fauebat, vnicum hoc extremumque remedium retinendum esse statuerunt, vt omnibus idolorum sculptilibus simulachris collectis, nauique impositis, supplices se coram Quabacundoni matre ac Regina vxore idolorum cultui plurimum adhuc tribuentibus sisterent; sperantes fore vt si ipsæ vel apud Quabacundonum vel Vcondonum intercedere fuissent dignatæ, res omnis sibi ex animi sententia succederet. Approbaro itaque ab omnibus consilio, Sacerdotes vehentes secum exules Deos Vosacam versus cursum direxerunt, ac mox facto libello supplice Quabacundoni matrem ac Reginam vxorem adierunt; quæ propter Regis absentiam moram eos aliquam facere, ac de prospero negotij successu bene sperare iusserunt; effecturas se pollicentes, vt cum à Regni Micaniæ expeditione victor reuertetetur, voti compotes facti recederent. Quo tandem reuerso, cùm Bonzorū aduentus causam studiosè mater ac Regina exposuissent; Rex, qui nullam omnino fiduciam nullamque in vanissimis Diis spem reponendam esse vel naturalis iudicij lumine illustratus semper existimârat, vultu subirato respondit: Equidem Acaxensis prouinciæ administrationem Iusto Vcondono commisi, ad cuius functionem pertinet hac de re pro arbitrato suo, nullo mihi in eius imperio iure reseruato, statuere. Bunzi autè qui huc vanissimos Deos, aduexerunt, eosdè, si videbitur, vel humeris suis onerari

subiectis efferant, Teunusium arida ligna deferant, ac à nostris
quàm citissimè presentia subducant. Iustus verò Vcondonns ha
audita repulsa, ingenti latitia exultans, omnipotenti Deo gratias
quàm potuit humillimè egit. Priusquam P. Viceprouincialis Sa
caia abcederet, Augustinus Yacurandonus iteratis subinde prec
bus ab eo contenderat, vt ad Insulam quandam, Quabacundo
liberalitate pro iusto seruitij exhibiti premio, in Bigensi regno
obtentam Patres quosdam mittendos curaret, nihil sibi magis
votis esse affirmans, quàm cum duabus exstructis munitissimis ar
cibus Dominium Imperiumque stabiluisset, omnes insulani, ex
structis passim templis sanctæque crucis trophæis erectis, ad san
ctis fidei lucem pulsas infidelitatis tenebris se conuerterent; ex
ditam illam esse viam subindicans, vt in Bigense regnum Christi
Euangelium aliquando transferretur. P. Viceprouincialis piis Ca
tholici Principis votis annuendum ratus, P. Gregorium Celsu
dem cum fratre Ioanne Iaponensi ed ablegauit. Qui cum pro
mum ad veritatem Euangelicam audiendam insulanos inuita
rent, centum & eo amplius in prima concione auditores habu
runt, quorum media pars, cum quæ à Patribus dicerentur medi
criter caperet, cæcitatem in qua ad illum vsque diem vixerat ex
trahi cœpit, subornatis nonnullis qui omnium nomine Bonum
adirent, & quæ à Patribus audierant ordine narrarent, quæ si
ra essent, nihil idolorum cultu vanius esse palàm testarentur,
rantes vt si quid pro sectæ suæ defensione in promptu haberent
idipsum in medium proferrent. Ipsi autem obmutescentes nihil
omnino responderunt, sed crassam ignorationem professi se in
perata facturos, Christianamque doctrinam audituros, & si san
videretur, depulso gentilitatis errore Christi fidem amplectur
promittentes. neque id simulanter dicebant, nam eodem fere
pore quinquaginta ex iis per Baptismi Sacramentum ad
Christi fidelium numerum auxerunt. Cumque in catechistica
stitutione Patres constanter perseuerarent, melioris spiritus sug
gestionem factum est, vt ante primi mensis lapsum mille & quadringenti
genti in sacro Baptismatis fonte mergerentur. quibus ingentem
cruce[m] septem vlnarum longitudine Pater erexit, centum Neo
christianis locum vbi erigenda erat feruenti in Christum religio
ne preparantibus. Adhibuerunt præterea tantam in subuertendis
Idolorum statuis diligentiam, vt in vniuersa Insula nullum, quod
in minuta frustra non disseccaretur, remanserit. Quo factopulcherrimum
ecclesiæ fabricandæ locum delegerunt, qui aureorum & argenteo
reorumque malorum & id genus aliis arbusculis vndique septa

erat. Cùm autem in quodam insulæ pago nonnulli Euangelicæ veritati aures ocluderent, diuinæque legi pertinaciùs reluctarētur, diuina vindicta accidit, vt quidam ex his spiritu maligno torqueri furisq; agi periculosè cœperit, quo viso ceteri rei nouitate perterriti festinantes, ac Baprtismum pia deuotione expetētes, ad Patres accurrerunt. quæ res multorum in fide seruanda constantiam non mediocriter adauxit.

Cùm P. Viceprouincialis in insulam quandam cogitaret, à Noximandono totius Iaponiæ pirata famosissimo occupatam, qui in quodam munitissimo loco non paruum habebat bellicarum nauium numerum, quibus maris illius sinus omnes ita infestabat, vt omnes ferè, qui littoralem plurimarum prouinciarum oram accolunt, potentia suæ metu tributum, quo ab incursionibus suorum liberentur, in singulos annos illi pendere cogantur: tantum Deo auspice apud Piratam effecit, vt liberam quocunque vellet nauigandi facultatem (saluum conductum vulgus appellat) & sibi & Patribus impetraverit. Missum enim ab eo cum muneribus eius rei obtinendæ causa fratrem sacris nec dum initiatum, tantæ beneuolentiæ significatione Noximandonus excepit, vt tandem cum serico vexillo maiorum suorum insignibus ornato, quo nostros infestare volentibus ostenso, ab omni hostili impetu liberarentur, fratrem humaniter remisit.

Idem P. Viceprouincialis cùm ad regnum Yxo appulsus esset, dictu mirum quam Regi Cobaicayandono gratus aduentus eius extiterit. A quo cùm commendatitias ad quendam cognationis ipsi iure deuinctam plurimorumque regnorum Dynasten studiosius petiisset; quibus Patribus nostris in Amanguccinorum finibus habitationem liberamque propagandi Euangelij templaque erigendi potestatem impetraret; vtque Rex ipse quod Patris nomine à cognato petiturus erat in suo quoque regno fieri indulgenter permitteret: Dei singulari beneficio factum est, vt voti sui compos effectus recederet. At quoniam leuem aliquam diuinæ legis mentionem apud ipsum fecerat, pridie quàm nauem abiturus conscenderet, Scribam suum ad fratrem Damianum Iaponensem de nocte Remisit, vt dubia quædam circa Christi legem & Guenxianorum sectam quam ipse sequebatur soluenda proponeret, satis aperte declarans quanta auiditate Christianam veritatem cognoscere gestiret, de qua nihil adhuc præterquam quòd ex Patre Viceprouinciali obiter didicerat se audiuisse fatebatur. Et quia ex eo tempore longè aliam ac prius de Christi religione opinionem

imbiberat, veram ac genuinam eius cognitionem ardentibus
tis expererebat.

P. Viceprouincialis Yxo relicta, tertio postquam recesserat
in Bungum deuectus, ex ingenti tum Patrum nostrorū, tum re-
quorum Christianorum exultatione ac consolatione, maximam
voluptatem percensit. De Bungensis autem regni successibus nil
certi habemus, cuius Reuerentiam vestram certiore faciamus
sed aliorum sermone ac litteris quid illic agatur propediem
ceberis. Hoc tantum ad nostras aures peruenit, Regem recentem
inauguratum plurimas easque munitissimas arces amisisse, sat-
que cum inimicis congressum aduerso Marte confixisse, ac ta-
dem Quabacundoni Tenzæ Domini patrocinio se suaque omnia
commisisse; ipsumque Quabacundonum auxiliares illi copias
tra Saxumanos hostes promisisse, eiusque nomine bellum
denunciasse, ac donec exercitus terra marique instrueretur, pro-
fidiarium militem ad Tacchibanam arcem quā in Bungum ac-
tus patet missum esse, ac circa eam triginta hominum millia
armis iam tum excubare, Eosque tamen, quod propter nimiam
finitatem arx custoditu difficilis esset, in quam ex omni parte
stes impetu facto possint irumpere, extra metum periculumque
non esse: præsertim quod rem haberent cum hoste rei militaris
non minus perito, quam audace ac intrepido: Saxumanos vero
qui arcem obsidio premere moliebantur, viginti millium per-
tum numerum explete.

Regis mater satis benigno in Christianos animo esse videtur
ad eodē vt extra spem non simus omnino, vt ad Christianæ fidei
ritatem aliquando pertrahatur, in quo tamen tanto nobis ma-
xi conatu erit ad laborandum, quanto ipsa cultui Fachinanni be-
lorum Præsidis Dei, qui per vniuersam Būgum summa veneratio-
ne colitur, ac ad quem ipsa paternum genus refert, est addictio.
Hanc cum, captata tēporis opportunitate, regia stirpe orta pro-
la Maxentia cum sorore Reginae filia impensius rogarent, vt
Viceprouincialis præsentia non aspernaretur, se exorari passa est
ac Patrem, cui hoc diuinitus concessum videtur, vt miro artificio
mortalium corda flectere & quo velit inducere norit, maximo
honore ac beneuolentia in regalem aulam admisit, & missis postea
ea muneribus pium in illum animi affectum sapius testata fuit.
Ad eodē potenter humanæ industriæ defectum Dei bonitas supple-
In Reginae aula, inferioris conditionis ministris exceptis, sexaginta
ta circiter heroides Christianæ erant, quarum maior pars Re-
giae proli Maxentiæ famulabatur. Ipsa porro Regina odio tā in-
perat

terato Christianæ legis sectatores prosequi solet, vt si quando quadam ex ministris illi occurrisset ad Deiparæ Virginis honorem rosarium (vt vulgata voce liberius vtar) manu tenens, id ipsi de manibus tolleret, ac regalis oblita dignitatis in igne indignabunda projiceret: Nunc autem mutato in melius cõsilio; & rosario liberius vti, & piarum precum pensum virgini matri persolvere omnibus permittit, quas vt ex Christiana legis præscripto festis diebus sacro Missæ officio intersint vltro sæpe cohortatur.

Cicamorus Francisci Regis, cui Pantaleoni nomen est, filius, à Cicacata Meoqueq; temporalis domino adoptatus, superiori anno in fide suscepta non nihil vacillare visus, nunc superata têtatione in ea ad omnium admirationem constâter progreditur, ad quam præcipuos quosq; Domini sui proceres inuitat, quos vt magis exëplo suo pelliciat, peccata cum largo lachrymarû imbri sæpe confiteretur, ac nuper etiam vtroq; poplite flexo cereum accensum manu tenens rem diuinam reuerenter audiuit.

Bello contra Saxumanos, cû plurimi Principes, inter quos Amanguccinorum Prorex etiam erat, conuenissent: P. Viceprouincialis oblatam occasionem neutiquam contemnendam ratus, cû Proregem salutandi causa adiisset; litteras obtinuit, quibus Amanguccini regni Gubernatorib; imperabat, vt P. Christophorû Morieram, qui ad eos Viceprouincialis mandato subq; permisso mittebatur, patrociniõ suo ac studio, quibuscunq; rebus possent, iuuarent. Atque ita factum est vt Christiani Amanguccinæ ciuitatis deposito metu Patri obuiam profecti, eum festiuis acclamationibus in urbem adduxerint: in qua cum maximo fidei nostræ incremento hodie etiam comoratur.

Erat autem Amangucci Christianus quidam tenuioris fortunæ quidem vir, sed ætate maturiore & ingenii dexteritate venerandus. Is cû fortè falce lignorum onustus è silua rediret, paganos Deo cuidam suo sacrificantes offendit, quorum cæcitate propius accedens eû acriter coarguisset, non futilibus rationibus ostendit maximè insipientiæ argumētum esse, veri Dei cæli & terræ conditoris cultu relicto, se uipilibus diuinos honores exhibere, à quibus salus nulla erat cuiquam expectanda, quod si sublata erroris nebula clariùs intelligere vellent; se pro ingenii modulo, melioris concionatoris negata præsentia, quod spiritus melior suggereret docturam promittebat. Placuit gentilibus senis grandæui oratio, & auribus ad audiendû paratis viri numero penè ducenti circumsteterunt, tantaq; attentione quæ proferebat exseperunt, vt eum, donec plenius quæ ad Christi fidem pertinerete

percepissent, à se discedere non paterentur, quorum precibus annuendum ratus, donec lustrali vnda omnes expiati essent cum iis permansit. Cumque eundem paucorum dierum interposita mora reuocassent, sciscitaturi quid pagi Domino, qui capitis indicta pœna susceptam recentem fidem abiurare eos iubebat, responderent: Senex vultu ad lenitatem composito, Ignoro equidem (inquit) an pro Christi fidei professione vitam profunderere mereamini; Quare si videbitur hoc modo Domini vestri mandato occurrere, Vos tamen Christi professi sitis, ab eius cuius dominio subditi estis mandato ne latum vnguem recessuros, in iis potissimum quæ ad politicam & civilem vitæ rationem non autem quæ ad animæ salutem propriè pertinent, inquam nihil ille iuris nihil imperii habet. Quamobrem cum nobis docentibus quis verus Deus mundi creator humanique generis redemptor existat probè perceperitis; illum solum colite, ac etiam cum præsentis vitæ periculo adorare. Plecuit consilium; neque tamen asperius quicquam in eos Tyrannus statuit.

Anno reparatæ salutis 1586. terra tam terribili concussione tremuit, ut post hominum memoriam tali motu Iaponia non fuerit vnquam concussa. A Sacaiæ enim prouincia ad Meaco usque quadraginta dierum continuo motu terra contremuit. In ipsa autem vrbe Sacaiæ sexaginta aedes collapsæ sunt. Nagasamæ, quod est in regno Vomi mille ædium numero celebre municipium, terra hiata facto mediam ædium partem absorbit reliquas voraci flamma incendium vastauit. In Meaco ingens idolorum templum & domus præterea aliquot conciderunt. In ditione Uccaza locus erat à mercatoribus multum frequentatus, (Nagasamam etiam incolæ vocant) qui cum diebus aliquot horrendo tremore fuisset concussus, à mari vicino fuit absumptus, cum enim solito magis intumisset, ingens fluctus domos percutiens prostravit, & quicquid attigisset recedens abstulit, ac in profundum submersis habitatoribus pertraxit; sola arcis superficie spuma maris operta relicta. In regno Mino arx erat munitissima in montis cacumine posita, quæ cum grauiore motu diu multumque fuisset concussa, tandem aperta terra ab hominum conspectu ita euauit, ut eius nullum deinceps vestigium (lacu arcis fundamenti locum occupante) apparuerit. Simile quid in prouincia Ixcia accidit, & ut semel dicam, tam horreni passim hiatus apparuerunt, ut pila ferrea sclopeto missa ad alteram voraginis extremitatem non pertingeret, ex quibus tantus fœtor ascendebat, ut

iter

iter illac facere viatores non possent. Sub initium horum motuum Quabacundonus Sacomoti in arce Achecina agebat, sed terrore percussus per dispositos equos Vosacam maioris securitatis causa reuersus fuit, cuius palatia, etsi violento impetu concuterentur, non tamen corruerunt. Hæc sunt quæ circa P. Viceprouincialis nauigationem narratu digna occurrerunt. De iis quæ in Ximo, Bungo, & Meaco geruntur, annuis P. P. nostrorum litteris prolixè docebitur R. V. cuius piis precibus ac sacrificiis Deo nos iugitur commendari expetimus. Ex regno Nagoti, ac portu Ximonechii. Idib. Octob. 1586.

ALEXANDER VALIGNANVS PRÆPOSITVS

PROVINCIALIS INDIE R. P. CLAUDIO

Aquauiua Præposito Generali Societatis IESV.

Dluturnam afflictionem omnium nostrum respicere, ac spiritali consolatione tandem lenire D. Deo nostro visum fuit. Cum enim partim propter moram Procerum Iaponensium omnium opinione maiorem, qui post tredecim mensium nauigationem nullum adhuc in Iaponiam portum attigerant: partim propter superioris anni naufragium, quo naus S. Iacobi nomine celebrata, cum tam frequenti Patrum nostrorum numero, à voracibus maris fluctibus absorpta fuit, in graui luctu ac mœtore perstitissemus: in tantorum malorum solatium, hoc anno qui nunc agitur septendecim nostrorum tum Patrum tum Fratrum ac Iaponensium Procerum auspicato reditu exhilaratissimum, quos propter plurima ac præsentissima pericula, in quæ inter nauigandum inciderunt, Dei benignitate ac singulari prouidentia fuisse seruatos merito confiteri debemus. Nam antequam ad Mosambicum portum, ubi tempestatum metu hybernare coacti fuere, accessissent; inter cætera pericula illud maximum videri potest, quod cum naus qua uehebantur quinque tantum cubitis a vado abesset, ac ob id eiectis anchoris subsisteret; tanto ventorum impetu iactata fuerit, ut anchorarum funes vno excepto, cuius beneficio à submersionis periculo fuerunt liberati, omnes rumpentur. Cum autem Mosambico relicto huc cursum direxissent; inter plurima ventorum tempestatumque incommoda illud præcipuum fuit, quod cum plenis velis ac secundo cursu triremis ferretur, subita exorta tempestate ita repente ventus impetuosior eam in latus impulit, ut vela vna cum antennis maris

Gg 5

vndis

vndis contegerentur, triremi fluctibus media plus parte operata
 ac nisi summa celeritate rudentes omnes fuissent præcisi, pro
 culdubio maris vorticibus præ velorum ac antennarum pos
 dere fuisset absumpta. Ex quo periculo cum diuinæ protec
 nis præsidio erepti essent, quarto Calend. Iunii sani ac incol
 mes & ipsi Proceres, & quotquot vna vehabantur, optato
 Goæ portu potiti sunt, duobus tantum Patribus Annibale Am
 tio & Egidio Lopes morte naturali superueniente desiderat
 Quanta verò lætitiæ occasionem Procerum aduentus tum ip
 Proregi Goæ, tum ciuibus omnibus ac nostris etiam attuler
 verbis ac oratione exprimere nullo pacto possem. Mihi certè
 rum reditus præcipuam gaudii ansam præbuit, quo authore & in
 pulsore navigationem tam difficilem Regibus Japoniæ permi
 tentibus matribusque Principum consentientibus susceperam
 data parentibus ipsorum fide, firma spe quam in Deo posueram
 subnixam, fore vt salui omnes ex tam longa peregrinatione reue
 terentur, quo magis animo angebar, quòd integri anni lapsu
 nil de eorum reditu nuntiatum fuisset, quare meritò omnipotes
 Deo gratiæ mihi reddendæ sunt, quòd eos tandem reduces nobis
 restituerit. Prorex lætitiã ex felici ipsorum reditu conceptã plu
 mis amoris benevolentiaque argumētis ostendit, nam duorum
 millium aureorum summam à Mosambici portus Præfecto ma
 rudò acceptam redimi iussit, ac singulis ex Arabia adductum equ
 donauit, ducentos præterea aureos in singulos menses in sua
 ptuum subsidium assignauit. Omnes vrbis potentiores nobilitate
 relque ciues ad eos salutandi causa gregatim confluxerunt, ac con
 njum de se conceptæ expectationi tam cumulatè satisfecerunt,
 diuino impulsu legationem istam fuisse susceptã liquido appa
 ret. Sûmi Pontificis in cõmissas pastorali curæ suæ oues sollicita
 caritatem, Principumque Christianorum magnanimitatem
 quam prædicare desinunt, propensum in omnia ea quæ ad Chri
 stianam fidem spectant affectum vbiq; produnt, ac in omni
 tutum genere & feruenti desiderio, vt eorum opera ac exemp
 Iaponia Euangelicam veritatem arripiat, adedò confirmati sunt
 vt ingenuè fatear, maiorem me, quam oratione proderè possem
 ex eorum præsentia consolationem cepisse. Neque vlla ratio
 addubitandum existimo, quin talem per vniuersam Iaponiam
 mirationem ipsorum reditus erit excitaturus, qualem olim in Euro
 pa eorundem aduentus peperit. Laus, honor, & gloria D. Deo no
 stro, qui singulari prouidètia ad maiorem nominis sui gloriã leg
 tionem tam arduam ad optatum finem perduxit. Sequeris anni
 Apr

Aprilem in Iaponiam nauigaturi auidè exspectamus. Quod vt majori commoditate ac minori cum periculo succedat; opportunè admodum de commodissimo itineris duce, cui Aires Gonfalues de miranda nomen est, qui què iam tertio in Iaponiam cum militari imperio proficiscitur, ac nostris rebus intimè fauet, diuina nobis clementia prospexit. Is nauem habet armis virisque tam egregiè instructam, vt talem in tota India nò faciliè inuenias. Qui vt procliuem in Principes animum proderet euidentiùs, cubicula omnia cæteraque, quæ in naui militaris ducis vsibus feruire solent, regio stemmate natis adolescentibus vltro concessit; nobis quoque, qui quindecim numero vna profecturi sumus, loco satis commodo relicto. Esset quidem in tam amplo regno longè maiori opus Patrum multitudine, non tamen hoc anno plures eò hæc prouincia ablegare potest, firmamque spem animo concepimus, si Reuerentiæ vestræ cæterorumque tum Patrum tum fratrum qui in Europa ac India sunt piis precibus ac sacrificiis assiduis iuuemur, nos Deo conatus nostros secundante, in Iaponiam saluos ac incolumes peruenturos.

Quod ad nouarum in Iaponia rerum successus attinet; Anno proximè elapso 1586 nunciatū nobis fuit, etsi propter frequentes bellorum motus, quibus Nobunanga è viuis sublato omnes ferè prouinciæ ita concussæ fuerunt, vt eo quo speraueramus feruore in gentilium conuersionem non licuerit incumbere; præsertim in regno Ximi, vbi graues perpeffi calamitates sumus a Rege Saxumatorum Christianæ fidei nostrorumque Patrum hoste infensissimo, qui duro seruitutis iugo Christianos penè omnes hoc anno opprimere conatus fuit: Nihil tamen furore eius obstante in pio dilatandæ fidei instituto multum vbique nostros profecisse. Faxiba enim Cicugendonus, qui (vt superioris anni litteris accepimus) Nobunangæ in regno successerat, cum omnia ferè Iaponiæ regna, nouem Ximi prouinciis exceptis, imperio suo adiecesset; Quabacundoni titulum (quæ suprema post Dairum dignitas est) adeptus fuit, propensissimo est cum in Christianos omnes, tum maximè in Patres nostros animo; quem, cum P. Viceprouincialis salutandi causa eum accessisset, miris ac penè incredibilibus beneuolentiæ signis declarauit. In Meaco quatuor aut quinque ex potentissimis regni Principibus, sprete idolorum vanitate, Christianæ veritatis luce fuerunt illustrati. In Dominio Iusti Vcondoni, quamquam propter Principum mutationem quæ Quabacundoni mandato in viginti prouinciis facta fuerat, turbæ aliquæ exortæ erant: ipse tamen

tamen Vcondonus Principis sui liberalitate latiores dominii
 nes quam antea habebat obtinuit. Alius item non minime au-
 thoritatis Christianus maris sub Quabacundono generalis Prae-
 fectus ad amplissimos honorum gradus fuit euectus; cuius patris
 qui iam pridem Christianorum albo fuerat ascriptus eiusdem
 Regis munificentia Zacaia reipublicae gubernaculis praefectus
 fuit, quod magni beneficii loco tractus istius Christiani repe-
 rant. Litteris namque cuiusdam Paris certiores facti sumus
 vnius mensis lapsu, in oppidis Augustini Imperio parentibus, an-
 no supra millesimum quingentesimum octuagesimo sexto, mil-
 le quadringentos Gentiles Christo per baptismum abnegata gen-
 tilitate adhæsisse. Ex Bungo P. Petri Gomes litteris edocti etiam
 fuimus, biennii spatio quindecim millium hominum numerum
 sacro regenerationis lauaero absterfa gentilitatis labe Christianae
 fidei puritatem fuisse secutos. Ex regione Ximi supremi Rectorem
 scriptis commonefacti sumus, in urbibus, quas Atimæ Rex recu-
 perauerat, tertiam ferè incolarum partem (numerum enim praeci-
 se non exprimit) Christi legem ore & corde iam confiteri
 ceterosque & praeterea triginta millia in Bungi regno ad Euan-
 gelicam veritatem praeuio Baptismi Sacramento aspirare. In
 quo plurimum momenti reponendum putabar, iam tum
 viginti militum millia, Quabacundoni mandato in subsidium
 noui Regis Bungi, in Ximi fines contra Saxumanorum regem
 irrupisse. Quae res Christianorum spem non mediocriter au-
 xit, ambitionem ac superbissimi Regis fastum hoc modo fra-
 gi, ac regna quae nullo iure occupauerat posse recuperari, & su-
 etiam, si in pertinacia persisteret, cum maximo Christianismi
 incremento spoliari. Quare à Paternitate tua ac reliquis Euro-
 ropae totius Patribus flagrantibus precibus contendimus, ut qua-
 to deuoti animi feruore fieri possit, difficilem hanc in Japoniam
 legationem omnipotenti Deo commendetis. quo cum nos quin-
 decim qui cum Principibus Japonensibus proximo Aprilis pro-
 fecturi sumus bonis auspiciis peruenierimus; centum ac quin-
 quaginta Patrum numerum explebimus, qui per viginti duorum
 Collegia tum habitationes sunt distributi, quibus ducentarum
 ferè Ecclesiarum onus incumbit, cum cura panè ducentorum
 millium Christianorum, qui reiectis gentilitatis tenebris in
 veritatis Euangelicae luce immortali Deo seruiant, quos ut in
 fide Patres confirmet, ad eamque ceteros ad maiorem Dei
 gloriam conuertant: partim per diuersorum regnorum fines
 vagantur ac discurrunt, partim in Collegiis commorantur, partim

rim etiam in oppidis prouinciisq; , vbi templa adhuc nulla erecta
 visuntur, vt nouas oues ad Christiane fidei ouile alliciant, strenue
 laborant. Adde quod in tribus Seminariis, Arime, Firandi, & Ma-
 galachii, trecenti nobilibus orti parentibus ac excitatissimi inge-
 nis adolescentes studiis gauiuer incumbant, ex quorum recta in-
 stitutione breui (vt speramus) Ecclesia Dei fructum non pœni-
 tendum, nostra autem Societas subsidium, quo in tantis dif-
 ficultatibus vel maximè opus est, experietur. Goæ, 14. Kal. Ia-
 nuarii, 1587.

EXCERPTA QVÆDAM EX
 PETRI MARTINEZ PROVINCIA-
 LIS INDIE ORIENTALIS LITTERIS AD
 R. P. Claudium Aquaiua Præpositum Generalem
 Societatis IESV, Anno Domini, 1590.

ONA & noua nuncia ab Iapone accepimus de in-
 cremento fidei Christianæ. Nam in medijs turbis,
 vexationibus, Christianorum exiliis, depredatio-
 nibus, incendiis, & euersionibus Ecclesiarum, quæ
 tyrannis & furor Quabacondono excitauit in Pa-
 tres Societatis, adjecta vitæ pœna, proscriptione,
 multis modis Diuina bonitas gentilium corda mouet, vt portam
 salutis ingrediantur, maximè verò nobilitatem ipsam, quando-
 quidem ab Octobri anni 1589 ad Octobrem presentis an-
 ni 1590 viginti millia quingenti septuaginta CHRISTO
 in sacra ablatione nomina dederint, & ex iis dynastæ & præ-
 cipui quique, eaque iam est Iaponiæ condicio, facile vt in fi-
 dem Christianam transeat, si Domino nostro adiutore molliatur
 tyrannus, cuius spem aliquam facit P. Visitatoris profectio, quem
 Meacum cogitantem ad se euocarat Quabacondono, submissis
 duobus dynastis, Christiano vno ethnico altero, viâ sociis, addi-
 tis etiam nauigijs, datoque præcepto vt in itinere humaniter ex-
 cipiant.

EXEM.

EXEMPLAR EPISTOLÆ DON MICHAELI
ORATORIS DON PROTASII REGIS ARIMÆ,
Don Bartholomæi Principis Omuræ, ad feli. memor. Grego-
rium 13. D. Teutonio Archiepiscopo Eborensi inscriptum.

ILLVSTRISIME ET REVEREND. DOMINE.

PErduxit nos Deus Dominus noster saluos & incolumes
Iaponii regna, optatū peregrinationis susceptæ finē, in pe-
tumque Nangalachi 2. Iulii anno 1590 cum P. Visitatore
Societatis & sedecim tā Patribus quā Fratribus eiusdē So-
cietatis delati sum⁹, omnesq; ab vniuersa Christianitate, maximè
verò ab matribus nostris & amicis ea exultatione & applausu
cepti, quæ litteris nō explicē, ita vt & ipsi ethnici gratulabūdi
cōplecterētur, stupescētibus & attonitis hoc nostro felici applausu
pœnè omnibus. Quod ad Christianarū rerū statū spectat, quod
cū Illustrissima Dominatio vestra ex litteris R. P. Visitatoris
gillatim intelliget, hoc solū dicā, videri iā deferuisse fidei oppo-
gnationē, atq; ita cōposita hæc regna, vt vniuersa facilè ad Chri-
stianā fidē transeant, cū Quabacōdono totā Iaponiā occupatam
reportata de octo regnis, quæ supererāt & ei parere recusabant,
etoria, quæ si Deus ad cōplectēdam fidem aut saltem ad Christi-
anis fauendū permoueat, meritò sperare possumus maximā in
tilium animis mutationē, & ad Christianā religionem accessum.
Comitamur P. Visitatorē à Quabacōdono vocati, confidimus
oblata commodā occasione admirabiles & maximas Europæ res
quas oculis nostris conspeximus, & quibus pleni sumus, narrā-
eas autē maximè quæ ad diuinū cultū pertinent, datāq; nobis
dientia facilè, Deo auxiliante, nos effecturos, vt ab infidelitate
fidē cōuertatur; præsertim verò, si beneuolentiā & fauorē, quo
nos vsa est Illustriss. Dominatio Vestra, recenscamus; ob quæ
perpetua quadā cū obligatione, tā nostro, quā Matrū, amicorum,
tiusque Christianitatis, quæ hīc est, nomine infinitas gratias agi-
Quā mirè recrearūt ab Illustrissima D. T., præter cætera mun-
ra, datæ binæ imagines pictæ excellenter ac magnificè & opulen-
ter exornatæ, quibus similes Iaponia hæctenus non vidit. Dō Pro-
tasius Arimādono & Dō Mancius Omurādono cognatus mentis
cōditione, deo laus, sunt prosperrima, floretq; in eorum regno
Prouincia Christiana religio; nec explicari potest, quantū recre-
ti sint nostro in Iaponiam reditu. Parētes Don Mancii cū Matre,
Consobrino, & Patruo, in Fiungano eorū regno propagationē
fidei vehemēter optāt. Eodē sunt desiderio Patres & Matres Don-

Martia

Martini & Dō Iuliani in hoc Figenſi regno. Aliud prætereant occurrir. Quòd vt ſuperiùs dixi ad P. Viſitatoris literas nos referamus, parūq; decēs videatur, vt gloriam noſtrā & fructū, qui ex reuerſione noſtra colligitur, ipſimet referamus. Dominus Ill. D. V. ſtatū & conditionem promoueat, & in multos annos augeat. Cū verò omnes eodem ſimus in illam animo & affectu, diuerſum nihil eſt quod ſcribant Don Mancius, Don Martinus, & Don Iulianus, qui rogant Illuſtr. D. V. has vt meas eorum nomine ſuſcipere dignetur. Ex portu Nangafachi, 4. Octob. Anno 1590.

*Illuſtriſſima D. V. filius & ſervus
Don Michael.*

EXEMPLAR ALTERIVS EPISTOLÆ
IAPONICÆ ETIAM SCRIPTÆ ET IN LV-
SITANICAM LINGVAM VERſÆ. DON SANCII, Do-
mini de Omura, ad P. M. Sixtum V. cuius erat inſcriptio.

Epistoła Don Sancii Domini de Omura ad ſan-
ctitatem Xisti V.

Interior verò titulus cum adiunctis litteris, ſequens.

Offero præſentes magno & Sanctiſſ. Papæ Sixto V.
quem humillimè vt Dei Vicarium veneror.

SANCTISSIME PATER.

De Anno 1590 ad nos rediit cum ſociis Cin-
giua Don Michael, Regi Don Protasio &
mihi cognatus, qui eiufdem Regis de Arima
& Patris mei Don Bartholomæi nomine annis
præteritis, cum Patre Viſitatore Societatis IESV,
hinc abierat præſtiturus obedientiā Sāctitati Ve-
ſtræ, cuius reſreſſu extrema cōſolatione affecti ſumus, auditis fa-
uore & honoribus, quibus & ipſa eū proſequuta eſt, & eius cōſilio
& volūrate Reges cæteri & Chriſtiani Principes, intellecta etiam
cura paterna, qua B. V. veluti IESV CHRISTI Domini noſtri
in terra vicarius & omnium Eccleſiarum caput Chriſtianos
Iaponiæ tuctur & protegit, perſpecto præterea auri ſubſi-
dio,

dio, quod Patribus Societatis contribuit, ut sese & Semina-
 ria alant, multosque alios sumptus, quos in Iapone faciunt, re-
 uent. Quibus ex rebus sic omnes exhilarati sumus, ut patrum
 non videatur esse posse exultatio: Simulque noua quadam lan-
 gua perfusi sumus, & veritatis ac charitatis Christianae notitia. Quae
 ob causas, quod ad me attinet, infinitas gratias Sanctitati Vestrae
 habeo, & quas habere vellem maiores, nec charta nec penna
 comprehendam. Ac cum Don Bartholomaeus Pater meus vita su-
 ctus sit, illi successi, S. V. deuinctus & obstrictus perpetuo ob
 crucis lignum & gladium, quae per Don Michaellem ad Patrem
 destinauerat, quae munera maioris facio thesauro maximo, quae
 vel ipse vel posterius mei acquirant, asseruabimusque instar profun-
 di pelagi & magni cumuli beneficiorum, a Sanctissima Vestra
 manu eiusque opera a caelo ipso acceptorum. Verum mota a Quaba-
 condono, vniuersae Iaponiae domino, persecutio, qua Patres
 harum partium Christianos afflixit, oportunitatem hactenus
 omnem ademit ea celebritate & festo, quibus par erat, praedicta
 munera suscipiendi: visumque Patri Visitatori & mihi tantisper
 differre, dum dictus Pater redeat, qui iam in iter se dedit visitator
 Protegis nomine cum legatione & muneribus Quabacondono,
 cuius protectione speramus Christianis pacem restituenda,
 cum hac legatione nonnihil sedatus videatur, sed cum
 quae in Domini nostri obsequium & Patrum bonum (quorum
 partem magnam in meas terras recepi, me meaque omnia per
 Io exponens) & caetera quae persecutionis tempore acciderunt
 V. S. ex Patrum literis intellectura sit, sine faciam, quam humiliter
 me pedes Sanctitatis V. capiti meo iniiciens, & Sanctissimam
 benedictionem Vestram postulans, scribo praesentes magna
 reuerentia & humilitate B. V. debita, IX. anno del Era dura
 scio, decimo octauae lunae, qui est 22. Septembris 1590.

*Eleuatis manibus & summa cum Reuerentia
 has litteras pedibus
 S. V. offero.*

Omura Scim Paciro Nob
 Ache Don Sancio.

EXEM

113

EXEMPLAR EPISTOLÆ DON
PROTASII REGIS ARIMÆ IAPŌ-
NICE SCRIPTÆ CVM LVSITANICA IN-
terpretatione, ad B. M. Sixtum V. cuius superscriptio
huiusmodi erat.

Litteræ Don Protasii Regis Arimæ ad
Sanctis. Sixtum V.

Interior verò titulus.

Magno & Sanctissimo Papæ Sixto V. qui in terra
Regis cæli locum tenet, Don Protasius Rex Ari-
mæ magna cum reuerentia has offert.

*Sanctissime Pater & inter omnes Chri-
stianos supreme.*

ECI MA sexta lunæ sextæ, quæ fuit 21. Iulii anni
presentis 90. huc appulit P. Visitator Societatis
Iesu, cū Cingiua Don Michaële cognato meo, Dō
Mancio & cæteris sociis, qui à me Romam fuerāt
missi, vt pedibus Sæctitatis Vestræ capita sua sub-
mitterent. Quorum aduentu ita exhilaratus sum,
ac si mihi mille autumnu aduenissent, & decem annorum millia
vitæ meæ accessissent. Narravit Don Michaël quos honore & fa-
uore à V. S., Rege Philippo, & aliis Principibus Christianis ex-
ceptus fuerit, cuius ergo eas gratias ago, quas nec pēna nec char-
ta explicem. Reddidit etiam literas, quibus B. V. me dignata est,
eoque fauore prosequuta, cæteris vt Regibus Christianis annu-
meraret. Detulit præterea sacri ligni veræ crucis partē, gladium &
galērum, quæ V. Sanctitas solita est ad Reges & Principes Chri-
stianos destinare. Qui fauor & studia talia sunt, tantiq; à me æsti-
māntur, vt statuetim æternæ memoriæ consecrare, & interpretæci-
puos thesauros ornamētaq; & monumenta posterorum meorum
referre. Estq; hic in me collatus honor eiusmodi, vt maior esse
non possit in hac vita, & in bonam vitam futuram redundet. Cō-
stituerā iuxta præscriptū à S. V. in suis ordinem, vtq; fauor & be-
neficia tā magna mihi delata merebantur, apparatu & celebritate

Tom. ij.

H h

qua

qua potest, omni in regno meo maxima prædicta munera excipere: sed habendam esse rationem tyrannidis & summi odii, Quabacondono, Iaponiæ vniuersæ dominus, tres totos annos Patres & Christianos persequitur, indicauit P. Visitator: tandemque hoc festum differendum, dum Meaco reuertatur: quod Proregis Indiæ nomine cum legatione visitaturus Quabacondono profectus est; Ne si præuenire, hoc meo in regno solennis nouæ alicuius cōmotionis & indignationis Quabacondono materiam daret. Quare hucusque non potui ardens meū desiderium exequi, vt præcipuo cum honore donata reciperem. Verū cum redierit P. Visitator, quam humillimè excipiam, & incredibili voluptate, pia onera vertici injiciam. Intellexi denique magna adiuuenta, quæ sanctitas V. liberaliter in Patrum, Seniorum, Ecclesiarū subsidiū contulit, quæ nos adedò recreauerunt, refecerunt, vt præ gaudio corda nostra saliant, nec enim ignominiosum augenda plurimum hæc noua Christianismi in Iapone gemina, quæ tam fidelibus oculis sanctitas vestra intueretur & foris vnde infinitas gratias ago S. V., confidens futurum hinc, vt in Iaponiæ regnis latissimè sanct. lex nostra excreseat.

Hæc maxima religionis euertendæ tempesta, quam Quabacondono excitauit, molesta nobis omnibus nō parū fuit & laboriosa, me vero maximè exercuit, qui præter edictum & Imperium, præcipuum Patrum numerum ad me recepi, & regno meo conclusi, in quo adhuc num harent, exponens me manifestissimo periculo & status mei ruinæ ac euersioni: sed cum Patribus & ceteris declinandæ alia non est via, & famuli Dei constituissem omnes in Iapone vitam deponere, neque vlla ratione deserere, quos dei pepererant Christianos, visum est rationi conforme, vt mea que omnia, pro Dei mei obsequio, discrimini subicerem qui paterna sua prouidentia non modò me hucusque è periculo eruit, sed etiam auxit erexitque plurimum, cum eodem tempore ex ethnicis & gentilis superstitionis perierint multi; qui rerum euentus Christianis Iaponiæ fidem & in Deum spem auxerunt. Confidimus omnes P. Visitatoris ad Quabacondono iter susceptum finem impositurum oppugnationi & Christianorum perditioni, quæ vt hucusque tyronum Christi exercitatio fuit quædam, ita spe adducor vt eredam incremento ingenti ad augendam in Iaponia in Christum fidem. Cum verò sciam quòd carta ex P. Visitatore S. V. resciscet, finem faciam, caput meum B. V. Sanctissimis pedibus submittere, hæcque scribo ea reuerentia & animi demissione, quæ S. V. debetur. Anno IX. Dell Era de

ſta Tenſio, decimo octauæ lunæ, quæ eſt 22. Septembris An-
ni 1590.

Aduolutus pedibus Sanct.V.

Arimano, Sciurinò, Daibu Don
Protasius.

EXSCRIPTVM ALTERIVS E-
PISTOLÆ EIVSDEM DON MI-
CHAELIS AD R. P. PETRVM FONSECAM
SOCIETATIS IESV.

EX quo Dominus noster tanta nos gratia dignatus est,
vt ad finem optatum peregrinationis nostræ pertinge-
remus, ingressis nobis in Iaponiæ regna, post decurios
annos nouem, tantum enim est spatium ex quo hinc abi-
uimus, rationi non est consonum, vt in medijs gaudijs nostris
R. V. obliuiscamur, cui mecum alii sciunt deberi non modicam
eorum partem: amor enim & officium quod socijs meis exhibuit
R. V. eo tempore quo in vestra domo diuersabamur, certum me
faciunt lætitiæ & approbationis tam vestræ quàm cæterorum Pa-
trum & Fratrum, qui istuc agunt, intellecto felici nostro in Ia-
poniam reditu, & prospera accessione, summòque exultantium
plausu, quo excepti sumus, non solùm à Patribus & Fratribus
Societatis, qui his in locis degunt, sed à Iaponensibus vniuersis,
maximè verò à matribus & parentibus nostris, quodque magis
mirere, ab ipsis gentilibus. Quòd cùm hinc cum P. Visitatore
recessimus, de reditione nostra quodammodo desperassent:
Quare videntes reuertisse non sanos modò & valentes, sed vi-
ros factos, (pueri enim quodammodo discesseramus) ac hono-
re ac fauore auctos, quibus nos Summus Pontifex, S. Eccle-
siæ Præsules, Maiestas Catholica, præcipui quique Princi-
pes & Dynastæ Europæ cumularunt, ipsaque adeò Societas or-
nauit, stupent & mirantur omnes, recreati plurimum, de ef-
fuso in nos amoris affectu, & P. Visitatoris curæ ac sollicitudini

H h 2 euentu

euentu respondente, qui nos abduxit, & Iaponensibus Domini
 auxilio saluos restituit. Noua quæ significari possunt hæc sunt
 Versari nos in portu Nangasachi, & infra paucos dies Meacum
 cum P. Visitatore meditari, qui voluntate Proregis Indiæ mune-
 ribus ab eodem onustus ad Quabacondono proficiscitur: speramus
 in Domino, Patris Visitatoris & nostro Meacum accedentem
 Quabacondono in pedes erecturum Patres, totamque Christiani-
 nitatem felicius quam antè promouendam: vt hoc credamus, præ-
 ciunt externa quædam signa & voluntatis notæ, de quibus nos
 constat: Nam intellecto P. Visitatoris aduentu, auditis legationis
 muneribus, generoso equo quibus eum Prorex donat, exhilaratus
 est plurimum, & quædam nauigia expediri iussit, quibus nobiles
 & honoratæ personæ vehuntur, vt dictum Patrem excipiant
 & Meacum comitentur: vbi naues appulerint, Meacum vestrum
 soluemus: quod ab hoc portu nonaginta miliaribus abest, quæ
 ducenta 70 Italica faciunt. Iaponia hodie ad suscipiendam
 mittendamque Christianam fidem aptior compositiorque est
 quam vnquam fuit. Cum enim Quabacondono vniuersæ imper-
 rer, adepta magna victoria de Bandou extrema Iaponiæ partem
 octoque imperio suo adiectis regnis, quæ dominationem aspici-
 nabantur, si lumine diuino illustratus Christiana sacra amplecti-
 tur, aut saltem oppugnatione, vt annis superioribus fecit, inter-
 missa, Christianis faueat, expectari aliud non potest, quam
 gentilium superstitione imbuti posito errore ad veram creaturæ
 sui noticiam deueniant. Cætera quæ scribi possent P. Visitatoris
 sigillatim suis complectetur, quare aliud non addam, quam
 mo quoque tempore curaturos, vt longa & diuturna hæc nobis
 peregrinatio fructus aliquos referat, mirabilium & eximiarum
 rerum narratione, quas Romæ, quas passim alibi in Europa viderimus,
 & manibus attigimus. Nam hac cõmemoratione tam Christiani
 quàm ethnici reficiuntur & recreantur plurimum, fidei præ-
 dictis adhibent, animo firmiter impressis iis, quæ hæcenus ex
 Patrum hauserant, non ignari, nos qui eiusdem patriæ sumus,
 narraturos quæ Iaponicis præcellant, nisi reuera meliora & magis
 magnificentiora essent. Eandem fidem habent narrationi de Deo
 rebusque Ecclesiasticis, quos etiam sermones gustant auidius,
 firmati plurimum oculorum nostrorum testimonio.

Aliud non occurrit, nisi vt me sanctis sacrificiis R. V. plurimum
 commendem. Nangasachi, octauo Octobris 1590.

R. V. Filius & seruus.

Don Michael
EXCEL

EXCERPTA EX QVADAM
 EPISTOLA P. ALEXANDRI
 VALIGNANO AD R. P. RECTOREM
 Manilæ in Philippicis Insulis 18. Febr. 1591.

Nihil noui accidit circa Christianas aut Societatis nostræ res, ab vltimis meis ad R. Vest. datis, de statu oppugnationis nostræ. Diuersa verò obstiterunt à bello nata, cur non potuerim Meacum commigrare: sed iam sum in via, & in portu Frogo versor, qui 25 aut triginta milliaribus Meaco abest. Meacum proficiscuntur quatuor dynastæ Iaponiæ Roma reuersi, & viginti Lusitani, incerti de susceptæ legationis successu, quia Quabacondono ad hoc vsque tempus parum animi & voluntatis ostendit, in potestate nobis faciendâ Euangelium annuntiandi vel in Iapone commorandi. Nihilominus speramus hoc officio nostro, quod obimus, de rigore remissurum: quidquid accidat, confidimus in Dominum, futurum in fauorem & augmentum nouæ eius Ecclesiæ; quod ad nos attinet, constituimus mori potius quàm eam deserere. De futuro successu R. V. certior fiet.

Hh 3

LIT-